

MODEL DE CONVIVÈNCIA RIPOLL-RIPOLLÈS

Pla Marc
d'Intervenció
Comunitària
envers les
identitats socials

MODEL DE CONVIVÈNCIA RIPOLL-RIPOLLÈS

Pla Marc
d'Intervenció
Comunitària
envers les
identitats socials

Edita:

2021

www.cbsripolles.cat
a/e cbsripolles@ripolles.cat
Cbs Ripolles

> ÍNDEX

CONSIDERACIONS PRÈVIES	7
INTRODUCCIÓ	9
DIMENSIONS DEL TREBALL COMUNITARI	11
DIMENSIÓ ESTRATÈGICA	13
ANTECEDENTS	15
DIAGNOSI	17
MARC CONCEPTUAL	26
Situació geopolítica mundial	27
Proximitat ideologies extremistes violentes	32
Socialització de la violència	33
Rol de les xarxes socials	34
Disfuncions sistèmiques	35
Entorn familiar	44
Construcció identitària	47
Competències personals	53
Gestió i regulació emocional	54
FONAMENTS	57
Principis rectors	58
Missió	59
Visió	59
Objectiu general	59
Objectius específics	59
IDEES FORÇA	61
Identitat líquida	61
Superació de la dualitat	65
Intel·ligència emocional	69
DIMENSIÓ METODOLÒGICA	73
METODOLOGIA	74
ESTRATÈGIES D'INTERVENCIÓ	78
Estratègies cooperatives	81
Estratègies participatives	81
Estratègies de sensibilització activa	81
Estratègies de sensibilització passiva	83
Estratègies d'ancoratge positiu	84

Estratègies pal·liatives	85
DIMENSIÓ RELACIONAL	87
UN TERRITORI, UNA COMUNITAT	89
ANNEXOS	95
MARC TEÒRIC D'INFLUÈNCIA	97
GLOSSARI	99
BIBLIOGRAFIA	103

➤ CONSIDERACIONS PRÈVIES

CAP A LA CONSTRUCCIÓ D'UN
NOU MODEL DE CONVIVÈNCIA

➤ INTRODUCCIÓ

Aquest document és un **Pla Marc d'Intervenció Comunitària** (en endavant **Pla-MIC**) que s'inclou dins el procés d'elaboració del Model de Convivència Ripoll-Ripollès que es va iniciar arrel de l'impacte dels atemptats del 17 d'agost a Barcelona i Cambrils i que va posar de manifest la necessitat de transformació del paradigma social actual i la creació d'un nou model de convivència. Aquest Pla-MIC és el primer de tres documents que conformaran el Model de Convivència Ripoll-Ripollès i que assenta les bases per a la construcció del mateix, esdevenint el marc estratègic i metodològic dels plans d'actuacions anuals de cada servei o departament. Aquests plans d'actuacions anuals seran el segon document. El tercer, es generarà a llarg termini, serà fruit del treball pròpiament dit amb la ciutadania per a construir el Model de convivència.

El Pla-MIC està orientat a visibilitzar com les categories biològiques, socials i culturals estableixen una jerarquització social que provoca una injustícia sistemàtica i unes desigualtats multidimensionals. El propòsit últim del Pla-MIC és promoure la inclusió de les diversitats en la societat. El Pla-MIC s'ha construït a través d'una metodologia comunitària desplegada a Ripoll des de l'any 2017 fins a l'actualitat. Ha comptat amb una participació sistèmica de tots els i les agents del territori que han posat de manifest la necessitat de superar els límits de cada servei i de cada departament, situant la persona al centre de les actuacions.

El Pla-MIC dona resposta a la definició de dues necessitats claus en el desenvolupament del treball comunitari: què es vol treballar i com es vol fer. Aquest enfocament combina teoria i praxis i el converteix en un model d'intervenció integral. Està dissenyat a través d'un desplegament progressiu de les seves estratègies i actuacions a la recerca d'una inclusió real de les identitats socials. Quan es parla d'identitats socials es fa referència a les categories biològiques, socials i culturals existents, fent un èmfasi especial en les diversitats, és a dir, en totes aquelles

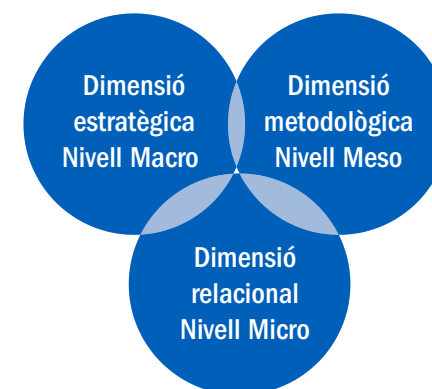
persones que tenen un tret diferencial, normalment minoritari, en el seu context social de convivència. Existeixen diferents tipus de diversitats socials minoritzades que poden variar segons el context. Les principals són: la diversitat funcional, que es refereix a persones que tenen capacitats cognitives i/o motores diferents a la majoria; la diversitat cultural i religiosa, que es dona quan en un territori hi viuen persones que tenen creences, trets culturals o identitaris diferents als de la majoria de persones que conviuen en aquell territori; i la diversitat d'orientació sexual o de gènere, que afecta aquelles persones que presenten una orientació o expressió sexual minoritària.

El Pla-MIC pretén ser un marc de referència suficientment ampli perquè les diferents institucions, departaments i serveis s'hi puguin encabir i sentir còmodes i a la vegada proporciona uns eixos estratègics de treball compartits i consensuats. La finalitat principal del Pla-MIC i dels respectius plans d'actuacions és crear els fonaments idonis perquè la pròpia ciutadania generi el Model de convivència, que es recollirà en el tercer document.

► DIMENSIONS DEL TREBALL COMUNITARI

Les societats actuals viuen mirant el passat, sense acceptar les diversitats del present i impeding així la necessària evolució social cap al futur. En aquest context, la intervenció comunitària és altament recomanable ja que és una estratègia que promou l'enfortiment dels vincles socials i la cooperació entre les persones, actua com a motor de canvi per a la millora de la convivència.

Un model d'acció comunitària integral es basa en tres dimensions que comparteixen la seva voluntat transformadora. El Pla-MIC ha desenvolupat aquestes tres dimensions del treball comunitari.

La dimensió estratègica, que abraça el nivell macro, es refereix al disseny global del Pla per a l'assoliment dels seus objectius. En aquesta dimensió s'ha construït la "consistència estratègica", que es dona quan les accions són coherents amb les expectatives, i aquestes ho són amb el seu entorn. En el Pla-MIC, aquesta dimensió s'ha plasmat a través del treball de camp realitzat a Ripoll al llarg dels dos anys en què s'ha desenvolupat una diagnosi. Aquesta diagnosi ha permès conèixer els factors contextuais que promouen vulnerabilitats i que generen malestar en les persones. Paral·lelament, s'han dissenyat les línies estratègiques del pla conjuntament amb la seva missió, visió, objectius i principis rectors.

La dimensió metodològica, que es mou a nivell meso, ha establert la metodologia que dota d'eines per a la consecució dels objectius definits al nivell macro. En aquesta dimensió del Pla-

MIC es concreten diversos mètodes, metodologies i idees força. També es realitza una proposta d'estratègies d'intervenció comunitària encaminades a promocionar la transformació social a través d'accions multidimensionals i des de la globalitat de tots els àmbits del territori (educació, salut, cultura, social, laboral...).

La dimensió relacional, que es desenvolupa a un nivell micro, permet una millora de les formes de treballar i de les relacions personals que s'activen amb un procés de canvi social. En el Pla-MIC, aquesta dimensió promou un rol actiu dels agents socials, entenent que tots i cadascun d'ells són imprescindibles per al procés de transformació. S'ha atorgat a la ciutadania la capacitat de definir les seves pròpies necessitats a fi d'implicar-la activament en el disseny i desenvolupament de les actuacions. El Pla-MIC ha estat generat a través d'una macroestructura tant organitzacional com de governabilitat. L'estructura organitzacional ha permès una visió més holística de la intervenció comunitària amb la definició d'uns objectius comuns i un abordatge a través de respostes integrals. L'estructura de governabilitat ha garantit la durabilitat de les estratègies d'intervenció, gràcies al compromís polític que aposta per una comunitat forta i cohesionada a llarg termini. Ambdues estructures continuaran treballant per a la participació i la promoció del nou model del convivència Ripoll-Ripollès.

➤ DIMENSIÓ ESTRATÈGICA

NIVELL MACRO

› ANTECEDENTS

El Pla-MIC neix de l'estudi i treball de camp realitzat a Ripoll arrel dels atemptats terroristes del 17 d'agost de 2017 a Barcelona i Cambrils. Tot i que l'acte terrorista no es va perpetrar a Ripoll, va tenir un impacte emocional i social molt fort que va sacsejar la societat ripollesa causant una fractura social que es va manifestar en forma de discursos polaritzats. L'existència de vincles entre la ciutadania i els joves autors dels atemptats va promoure emocions i sentiments contradictoris. Els perfils dels joves van trencar molts dels estereotips habituals que envolten els terroristes. Resulta difícil entendre que persones joves que van néixer i créixer a Ripoll, que formaven part de la societat ripollesa, que eren veïns, companys i amics haguessin pogut dur a terme actes tan atroços. Sens dubte, calia actuar amb rigor contra els autors d'un acte terrorista, però també ha estat necessari donar espai a la reflexió i a l'anàlisi i tractar d'entendre el perquè, comprendre quina podia ser la motivació per rebel·lar-se contra la societat fins el punt de matar a persones i perdre la seva pròpia vida. Aquest és el camí que ha iniciat Ripoll, el camí de l'anàlisi i la reflexió.

Calia preguntar-se si és suficient parlar català, treballar, participar de la vida social i cultural, interactuar amb les persones... ja que els nois de Ripoll complien tots aquests requisits i malgrat la seva aparent integració, van dur a terme un atemptat. Com se sentien? Què compartien? Què els generava un malestar tan profund? Per què Ripoll?

Amb aquestes i altres moltes qüestions, s'han generat debats i discussions sobre el model de convivència actual. S'ha fet una aposta valenta per sortir de la zona de confort, per a reflexionar, discutir, debatre i parlar, amb la ferma voluntat de fer aflorar els conflictes latents a la nostra societat que generen malestar en les persones i que afecten la convivència. Mentre aquest malestar es mantingui contingut i invisibilitzat, no es podran treballar les causes que el provoquen i, en conseqüència,

no es podrà evolucionar socialment. Un diàleg sincer que abraçi el màxim nombre de discursos possible ha estat imprescindible per avançar com a societat diversa que som. Cada persona és corresponsable de la construcció i evolució del model social en el qual viu, per aquest motiu és necessari que aquesta reflexió superi els límits territorials d'un poble com Ripoll i interpel·li el màxim nombre de gent possible, ja que la situació de convivència que tenia el municipi abans dels atemptats era comuna a molts altres municipis de Catalunya.

➤ DIAGNOSI

La recerca de la comprensió d'un fenomen tan complex com els processos de radicalització es va convertir en un poderós motor que ens va fer entrar en un camí de reflexió i que va assentar les bases de la diagnosi. Al 2017 ens vam trobar davant d'una situació complexa que calia gestionar amb molta cura i empatia, ja que per un costat, una part de la ciutadania estava impactada pels tràgics fets i submergida en un halo de frustració, decepció i dolor. Per l'altre costat, existia la necessitat de buscar respostes.

La diagnosi es va dur a terme al llarg de dos anys durant els quals es va desenvolupar un treball de camp i un estudi qualitatiu a Ripoll amb tres objectius principals.

- ▢ Valorar les conseqüències dels atemptats
- ▢ Detectar les causes dels processos de radicalització
- ▢ Conèixer els factors de risc i els factors de protecció personals i socials que interfereixen en el malestar de les persones

En primer lloc, es va considerar necessari fer una anàlisi dels danys col·laterals dels atemptats. La confiança i la cohesió social de la comunitat ripollesa es van veure greument afectades. Es van produir unes esquerdes estructurals que van provocar una fractura del sistema social, ja debilitat per les deficiències en la inclusió social al món occidental. En segon lloc, es va fixar com a meta detectar els possibles factors causants dels processos de radicalització que afecten directament les persones joves involucrant-les en ideologies de l'odi relacionades amb comportaments extremistes violents. En tercer lloc, va ser rellevant descobrir i analitzar quins factors contextuais són generadors de malestar en les persones, tant a nivell individual com social. Detectar aquests factors de risc ha de permetre que la pròpia ciutadania potenciï els factors de protecció necessaris per tal de garantir una societat cohesionada, equitativa i inclusiva.

Característiques del municipi i la comarca

Ripoll és un petit municipi del Prepirineu català, enmig d'un idíl·lic entorn natural. És un poble tan tranquil que el so d'una ambulància pertorba els seus habitants amb la preocupació de si haurà passat alguna cosa dolenta a algun ésser estimat. Sense barris marginals o guetos físics, la gent comparteix espais amb persones diverses fent que la socialització succeeixi amb una aparent naturalitat. Compta amb 10.900 habitants i un entramat social on gairebé tothom o bé es coneix directament, o bé comparteix algun conegut.

Econòmicament, Ripoll és la capital d'una comarca deprimida. Tot i haver gaudit a mitjans del segle XX d'una destacada indústria metal·lúrgica i tèxtil, en l'actualitat aquests dos sectors no representen cap motor econòmic per a la comarca. A principis del segle XXI la construcció va ser una de les principals ocupacions laborals del territori. La crisi econòmica iniciada a partir del 2008 va afectar especialment aquest sector i la població immigrada que hi treballava.

En l'actualitat, al Ripollès hi destaca un sobrenvelliment de la població i una fuga de persones joves cap a territoris urbans. La immigració contribueix a sostènnir la base de la piràmide d'edat en la franja més jove. Tot i que la comarca se situa entre les que menys població immigrada té de tot Catalunya. Durant la crisi es van retallar els recursos destinats a les polítiques de ciutadania i immigració, i es va desmuntar l'equip divers que treballava en aquest àmbit i que estava format per dues mediadores interculturals en l'àmbit sanitari, una assessora jurídica en tràmits administratius relacionats amb estrangeria, un agent d'acollida, una dinamitzadora comunitària i una tècnica de polítiques migratòries. Aquest equip era realment reflex de la diversitat amb la qual treballava, ja que quatre persones eren catalanes musulmanes i dues eren catalanes no musulmanes.

Des de sempre la comarca es caracteritza per l'absència de

delictes d'odi, fins i tot després dels atemptats terroristes. Malgrat això, sí que existeix un racisme de baixa intensitat propi de les dinàmiques socials d'un municipi rural. Els discursos racistes, masclistes, homòfobs... existeixen i tenen el seu espai, tot i que acostumen a difondre's en l'esfera privada de les persones o bé entre els cercles de confiança.

Ripoll i la comarca es caracteritzen per tenir un funcionament social amb una visió molt tradicional, fet que es reflecteix sobretot en les generacions de més edat. S'hi pot observar certes resistències als canvis provocant així que algunes persones hi puguin trobar dificultats d'encaix.

“Fa quaranta anys que visc aquí i encara continuo sent la de Barcelona”

El mosaic social ripollès dels anys noranta en referència als orígens de les persones era molt més homogeni que en l'actualitat, ja que hi havia famílies immigrades provinents de diferents punts d'Espanya, però molt poques de fora de l'estat espanyol. En la mateixa època, les diversitats relacionades amb l'orientació sexual es mantenien en l'esfera privada i per tant, tenien poca visibilització a nivell social. En l'actualitat, en canvi, les diversitats en quant a cultures, orientacions sexuals i diversitats funcionals formen part de les generacions ripolleses més joves. Les aules són un reflex claríssim d'aquesta heterogeneïtat social en la qual vivim, fet que contribueix a la convivència i a l'establiment de vincles entre les persones.

Mètode i metodologia

El plantejament de la necessitat de realitzar una diagnosi va ser a causa d'uns atemptats terroristes reivindicats per Estat Islàmic. Aquest fet va propiciar que una part del treball se centrés en els processos d'integració des d'una perspectiva intercultural. Tot i això, gairebé des de l'inici de l'estudi la perspectiva de la diagnosi es va ampliar i es va obrir cap a una mirada interseccional, ja que es va prendre consciència que moltes de les identitats socials podien presentar dificultats en la inclusió social.

La metodologia principal de la diagnosi ha estat la investigació-acció participativa (IAP), que ha permès treballar en paral·lel la recollida d'informació i la creació i desplegament del Pla-MIC. S'han utilitzat diferents tècniques que es poden agrupar en tres nivells de recollida d'informació.

- A. El primer nivell pivota a l'entorn de Ripoll tenint en consideració els diferents graus de vincle amb els autors dels atemptats i l'impacte emocional patit per la ciutadania ripollesa. Ripoll ofereix l'oportunitat de realitzar un treball de camp que reculli el testimoni i les reflexions de familiars directes dels autors materials dels atemptats, de les seves amistats i de professionals que hi van establir un vincle afectiu. Però també el discurs d'altres persones musulmanes de Ripoll que hi havien mantingut diferents tipus de relació i d'altres persones ripolleses que no hi havia mantingut cap relació. Així mateix, de persones que van viure en directe l'atemptat de la Rambla.
- B. El segon nivell de recollida d'informació, es basa en espais d'intercanvi de coneixement amb grups d'experts de diferents àmbits (nacionals, estatals i internacionals) relacionats tant amb processos de radicalitzacions extremistes violentes com amb referents de polítiques públiques, tant socials com educatives. Per tal d'aprofundir a un nivell teòric, més reflexiu i analític, s'ha comptat amb espais d'intercanvi i amb grups de treball, alguns d'ells amb una periodicitat de trobades freqüent i estable i altres més esporàdics.

- C. El tercer nivell, es realitza mitjançant diferents taules de treball participatives i/o comunitàries. Aquestes permeten reflexionar i debatre sobre la inclusió, en les societats actuals, de col·lectius o persones diverses des d'una perspectiva àmplia (LGTBIQ+, diversitat funcional...) i s'amplia el focus de reflexió i d'intervenció superant així la interculturalitat per abraçar les diversitats. Aquest nivell de recollida d'informació s'ha dissenyat des d'una perspectiva holística amb la voluntat de superar la fragmentació que suposa treballar dins els límits departamentals o de servei. Així mateix, s'ha intentat fer aflorar els diferents discursos relacionats amb les diversitats que existeixen al territori per tal d'aconseguir que la diagnosi reflecteixi l'heterogeneïtat social. I finalment, s'ha practicat la corresponsabilitat ciutadana, fent que les persones que han participat al llarg de tot el procés tinguin un rol actiu tant en la detecció de necessitats com en la proposició d'actuacions i en la conseqüent implementació de les mateixes.

Tècniques IAP utilitzades en el procés de diagnosi a Ripoll

Tècnica	Perfils	Núm. persones	Núm. accions
Entrevistes personals	Víctimes de les Rambles Familiars dels autors materials dels atemptats Amistats dels autors materials dels atemptats Professionals i persones amb vincles amb els autors materials dels atemptats	63	492
Entrevistes familiars	Víctimes de les Rambles Familiars dels autors materials dels atemptats	31	64
Entrevistes grupals	Víctimes de les Rambles Professionals de diferents àmbits (salut, ensenyament, seguretat, social, joventut, comunitari, religió, laboral, justícia, cultural, etc.)	77	7
Grups de debat i discussió	Ciutadania Professionals de diferents àmbits (salut, ensenyament, seguretat, social, joventut, comunitari, religió, laboral, justícia, cultural, etc.)	162	28

Tècnica	Perfils	Núm. persones	Núm. accions
Taules de grups de treball	Ciutadania Professionals de diferents àmbits (salut, ensenyament, seguretat, social, joventut, comunitari, religiós, laboral, justícia, cultural, etc.) Referents polítics de diferents departaments i institucions	111	171
Enquestes	Ciutadania	285	4
Tallers i dinàmiques	Professionals de diferents àmbits (salut, ensenyament, seguretat, social, joventut, comunitari, religiós, laboral, justícia, cultural, etc.)	256	6
Assessoraments	Professionals	29	46
		1014	818

Conclusions

Considerant els tres objectius principals establerts en la diagnosi, s'arriba a un conjunt de conclusions relacionades amb els processos de radicalitzacions extremistes violentes i amb els factors que influeixen per a una bona o mala convivència entre les persones. Les conclusions d'aquesta diagnosi apunten 3 línies de treball:

- Promoció de polítiques de ciutadania inclusives
- Prevenició de conductes de risc i d'extremismes violents
- Restauració de vincles socials malmesos

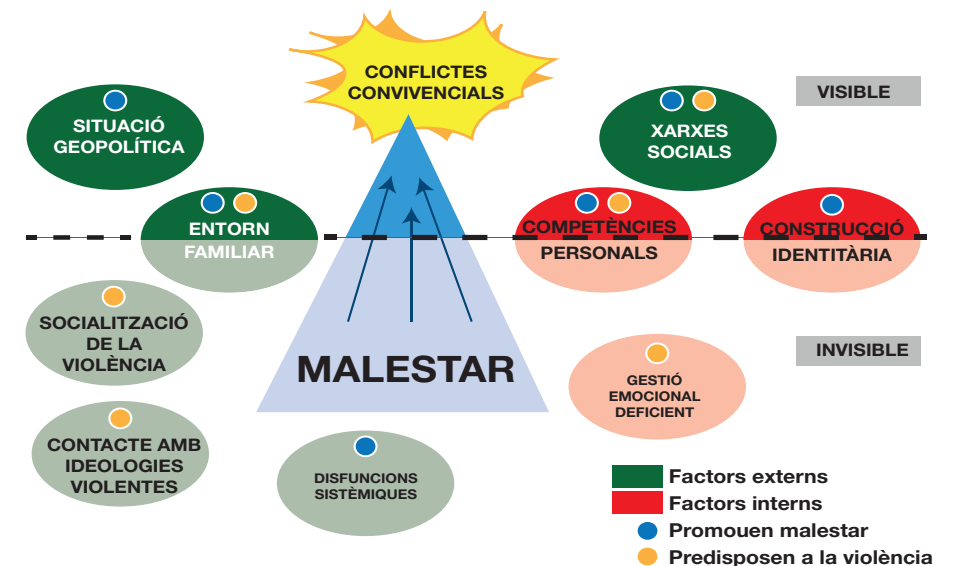
El punt de partida de la diagnosi és l'anàlisi de les dinàmiques relacionals de Ripoll i comarca, les quals han influït en la utilització d'una metodologia concreta basada en l'establiment d'uns acords previs de respecte, confidencialitat i confiança.

1. En relació a la promoció de polítiques de ciutadania inclusiva

L'anàlisi recollida a la diagnosi posa de manifest la necessitat de construcció d'un paradigma social basat en un nou model de convivència per a una societat diversa. Aquesta anàlisi ha permès proposar, dissenyar i implementar estratègies per evolucionar i millorar la intervenció comunitària, donant lloc al Pla-MIC envers les identitats socials. El document recull el fruit d'aquesta anàlisi així com la reflexió realitzada durant els dos anys posteriors a l'atemptat, on es plasmen les principals conclusions de la diagnosi i es construeix una proposta de gestió i d'intervenció comunitària.

La construcció identitària, les dinàmiques socials del paradigma social actual i com se senten les persones en relació al seu context són factors importants però també existeixen altres factors rellevants. La diagnosi ha posat al descobert un conjunt de variables que afecten el nivell de benestar o malestar de les persones, per tant, es pot dir que es converteixen en factors de risc de vulnerabilitats. Aquests factors assenten el marc conceptual del Pla-MIC envers les identitats socials.

Ideograma dels factors de risc generadors de vulnerabilitats

En aquest document, s'esmentaran per sobre els factors més vinculats a la prevenció de conductes de risc i d'extremismes violents i es faran més extensives les que estan directament relacionades amb el Pla-MIC.

2. En relació als processos de radicalitzacions extremistes violentes

Cada persona i cada context social està condicionat per unes categories biològiques, culturals i socials que l'afavoreixen o la discriminen. Tot i que les ideologies d'odi continuaran essent les mateixes en molts llocs del món: racisme, xenofòbia, sexisme, capacitisme, homofòbia, lesbofòbia, transfòbia, classisme, discriminació per raó de religió... el context delimitarà quines categories seran les dominants i quines les oprimides.

Les diferents cosmovisions¹ de les persones formen part d'un contínuum on les discriminacions poden generar un procés de radicalització i derivar en ideologies d'odi² exercides des de les categories socials i els clans. La dificultat principal és la falta de consciència del pas de la cosmovisió cap aquesta ideologia d'odi. Aquest procés tindrà més probabilitats de produir-se com més variables de vulnerabilitat pateixi la persona. Per aquest motiu la consciència i la disminució del risc de patir vulnerabilitats pot minimitzar el risc de radicalitzacions extremistes violentes.

3. En relació a la restauració de vincles socials malmesos

La recollida d'informació a través dels agents socials de Ripoll i a través de les diferents tècniques dutes a terme en la diagnosi han visibilitzat un profund malestar de molts membres

1 Def. Marc interpretatiu i referencial des del qual l'individu interpreta l'àmbit social i actua segons aquesta visió.

2 Def. Ideologia que té com a objecte promoure i alimentar un dogma, carregat de connotacions discriminatòries i que atempta contra la identitat i la dignitat d'un grup d'individus.

de la ciutadania ripollesa. Aquest malestar es tradueix en sentiments de traïció i desconfiança.

“Cada informació nova, era motiu per augmentar la desconfiança, la ràbia... per tot el dolor que van provocar”

“Trobo una traïció que de cara al públic alguns membres de la comunitat islàmica defensin la innocència del seu col·lectiu i que ells també son víctimes, i per darrere exaltin l'heroïtat dels terroristes”

En la diagnosi s'ha fet palès com l'estat emocional de les persones és una de les variables clau per un bon nivell de benestar i convivència. Per aquest motiu és necessari utilitzar estratègies que cusin la fractura social provocada pels atemptats.

➤ MARC CONCEPTUAL

L'anàlisi de context que s'ha realitzat a través de la diagnosi ha posat de manifest l'afectació d'un seguit de factors que interfereixen en la construcció identitària social i que condicionen i dificulten la bona convivència. La relació entre els factors i la seva interferència no és lineal, ni causa-efecte sinó que funciona seguint un camp multicausal, és a dir, el nivell de vulnerabilitat és el resultat de múltiples factors interactuants que incideixen significativament en el procés de construcció identitària i en la convivència entre la diversitat d'identitats socials.

Els principals factors són els següents:

- ▢ Situació geopolítica mundial
- ▢ Proximitat d'ideologies extremistes violentes
- ▢ Socialització de la violència
- ▢ Rol de les xarxes socials
- ▢ Disfuncions sistèmiques
- ▢ Entorn familiar
- ▢ Construcció identitària
- ▢ Competències personals
- ▢ Gestió i regulació emocional

El nivell d'incidència dels mateixos ve condicionat per una jerarquia social preestablerta que, per si sola, ja és promotora de discriminacions i desigualtats sistèmiques, a la vegada que pot ser generadora de vulnerabilitats, tant en les persones com en els estils de relació social.

Aquests factors tenen afectacions multidimensionals segons el seu enfocament i es poden analitzar des de diferents perspectives segons si es té en consideració el nivell de consciència social o la capacitat de transformació i incidència que hi té l'individu. Aquestes diferents perspectives no són excloents entre elles.

Perspectiva 1: Consciència social

Les creences i el coneixement que té la societat, en general, sobre la influència d'alguns factors i de la seva interferència en la construcció de les identitats socials ens permet fer la distinció entre els factors que són més visibles, coneguts i identificats a nivell social i els que existeixen igualment però que es categoritzen com a factors invisibles, perquè es té poca consciència de la interferència que generen.

Factors visibles

La **situació geopolítica** és el factor principal dins d'aquesta categoria. La globalització i la capacitat de difusió dels mitjans de comunicació promou una àmplia difusió de la situació geopolítica a nivell mundial, la informació arriba a tots els racons del planeta.

L'**entorn familiar**, tot i que és un factor que es manté en l'àmbit privat, la seva rellevància com a factor de protecció o generador de vulnerabilitat és coneguda per la ciutadania i pels professionals.

Les **competències personals** són més presents en la literatura del segle XXI, a través de termes com la resiliència, l'autoestima, l'autoconeixement... que ens visibilitzen com l'afectació de les diverses situacions de crisi vindran condicionades per la capacitat de cada persona per a fer-hi front.

El rol de les **xarxes socials** s'ha visibilitzat cada cop més. La ciutadania és coneixedora de les hores que s'inverteix en les relacions socials virtuals i del seu impacte. En el nostre món els "likes" mouen les persones.

El procés de **construcció identitària** compta amb una part visible i una de menys visible. Moltes persones són conscients de la seva importància en relació al nivell de benestar psico-social de les persones. Però alhora, és difícil prendre consciència del propi procés de construcció identitària i de com l'influencien les relacions socials que s'estableixen.

Factors Invisibles

La **socialització de la violència** és un factor que es manté a l'ombra per gran part de la societat. Tot i que existeix una disminució del nivell de violència explícit en comparació amb dècades i segles anteriors, continua existint una socialització de la violència, evident però inconscient, en la qual creixen les generacions joves. Són consumidores de productes que normalitzen i utilitzen la violència i el menyspreu com a resolució de conflictes (videojocs, sèries adolescents, videoclip...).

Les **ideologies violentes** circulen furtivament per totes les xarxes socials, virtualment o presencialment, a la recerca de vulnerabilitats i de finestres d'oportunitat per a poder plantar les seves llavors.

Les **disfuncions sistèmiques** formen part dels sistemes socials i generen vulnerabilitats en la ciutadania que, sense prendre'n consciència, les replica i les perpetua generació rera generació.

Una **deficient regulació o gestió emocional** alimentarà el malestar. Cada cop hi ha més consciència, però encara són ínfims els espais que es donen perquè aflorin les emocions i treballar-les.

Perspectiva 2: Capacitat de transformació o incidència de l'individu

L'individu com a tal té diferents graus de transformació en relació als factors anteriorment esmentats. Així doncs, les persones tenen un elevat marge d'incidència sobre aquelles variables vinculades a les característiques del propi individu, és a dir, que depenen de les pròpies persones. En canvi, aquesta capacitat d'influència es va diluint a mida que els factors estan més condicionats per l'entorn social.

Factors extrínsecs

La **situació geopolítica** està íntimament lligada amb la globalització. El seu abast mundial limita la capacitat d'influència de l'individu si actua de manera aïllada com a agent transformador. En canvi, les conseqüències geopolítiques mundials tenen un alt impacte en les persones.

La **socialització de la violència** està present en la majoria dels mitjans que consumim. Per tant, l'individu pot incidir limitant l'ús o la justificació dels productes violents de manera directa però no està exempt de les influències subliminals presents arreu.

El **contacte amb ideologies violentes** és relativament fàcil ja sigui a través de les xarxes socials virtuals o físiques. Qui transmet ideologies violentes no està etiquetat com a tal sinó que acostuma a ser una persona embaucadora capaç d'emascarar la seva ideologia amb bones paraules i gestos afables. Si en algun moment l'individu s'adona de la intencionalitat violenta de la ideologia es troba ja immers en les seves justificacions i el seu marge de maniobra és estret.

Les **disfuncions sistèmiques** són inherents al sistema social actual i aquest fet condiciona la possibilitat de transformar-les. També s'hi suma la inconsciència de la seva existència i la seva perpetuació que fan més difícil lluitar-hi en contra.

Les **xarxes socials** són cada vegada més presents en la nostra societat. El món es viu a través de les xarxes fins al punt de crear un món propi virtual que es desenvolupa en paral·lel al món físic. La societat ha generat uns mecanismes d'exclusió que pressionen aquelles persones que intenten viure al marge d'aquest món virtual.

L'**entorn familiar** no es pot escollir, per tant, el marge de maniobra és molt limitat.

Factors intrínsecs

La presa de consciència de la **construcció identitària** proporciona les eines per reconstruir-la i alimentar-la en el sentit que la persona prefereixi.

La **regulació emocional** es podrà millorar quan la persona entengui la seva rellevància i adquireixi les estratègies necessàries per a una millor gestió en cada situació.

Totes les persones tenen fortaleeses internes, tot i que no tothom les utilitza. En la mesura que s'hi connecti, les **competències personals** es reforçaran.

Factors

Tot i que, a trets generals, s'exposen tots els factors detectats, només s'aprofundeix en aquells sobre els quals l'àmbit local té una mínima capacitat d'incidència, ja que altres factors, tot i que és necessari tenir-los presents, sobrepassen aquest marc de treball.

1. Situació geopolítica mundial

La situació geopolítica mundial, tot i semblar abstracte i intangible, afecta la vida quotidiana de la gent de moltes maneres diferents. La primera variable dins aquest paquet es troba en la relació directa d'alguns dels conflictes bèl·lics que van sorgir a finals del segle XX i principis del XXI, amb l'aparició d'un moviment terrorista autodenominat Jihadisme que al llarg d'aquests anys ha donat com a fruit atemptats com el de Barcelona i Cambrils.

Una altra variable dins d'aquest grup és el resultat de la migració globalitzada que afecta molts països arreu del món i força el "primer món" a viure amb persones provinents de situacions menys favorables. L'encaix d'aquests nous teixits socials ha de provocar necessàriament un moviment d'adaptació en aquelles persones que arriben des d'altres realitats i, al mateix temps, un reajustament en aquelles persones que ja estaven en el territori per donar espai a les persones novingudes.

La crisi econòmica global ha afectat el model capitalista que ens regeix, donat que la voracitat i la ferocitat del mercat laboral, conseqüència de la crisi, ha posat de relleu la marginació de determinats col·lectius. El mètode de negociació social hauria d'apostar per un win-win mitjançant reflexions i diàlegs entre tots els individus del mosaic social.

La percepció d'inestabilitat i de canvi de les persones occidentals de molts països, conjuntament amb la sensació de por

i inseguretat han potenciat un increment d'ideologies d'extrema dreta que desvaloritzen o rebutgen les persones amb diversitat i senyalen la immigració com a causant de tot allò que no funciona correctament en la societat, donant lloc a patrons conservadors, racistes, masclistes i endogàmics que promouen el rebuig de col·lectius, propicien desigualtats socials i afavoreixen l'exclusió.

2. Proximitat d'ideologies extremistes i violentes

Les ideologies d'odi arriben a qualsevol part del món a través d'internet i, justament, aquesta proximitat és el què les fa més perilloses perquè són moltes les persones que passen hores davant d'un ordinador o una pantalla de mòbil o tauleta i que es converteixen en potencials consumidores d'aquestes ideologies.

La proximitat d'ideologies violentes pot promoure un procés de captació i adoctrinament. Els grups terroristes com Daesh han generat agents i estratègies amb discursos i narratives que potencien l'odi contra occident i alimenten el malestar de les persones musulmanes situant-les com a víctimes dels Kufar³.

Per una altra banda, també es troba molts altres grups que postulen i alimenten tot tipus d'ideologies d'odi: el neonazisme, ultranacionalisme, ultradretisme, supremacisme, masclisme. S'aprofiten de les xarxes socials per plantar llavors de desconfiança i d'odi i per reafirmar i legitimar determinats tipus de discursos que posteriorment alimentaran els prejudicis i estereotips contra un col·lectiu determinat.

³ Kufar és un concepte àrab utilitzat per l'islam en sentit doctrinal per designar les persones infidels o no creients.

3. Socialització de la violència

La socialització de la violència que estant patint les societats actuals, s'ha convertit en el marc legitimador que facilita que algunes persones normalitzin l'ús de la violència com a resolució efectiva de conflictes a diferents nivells o com a dinàmica vàlida de relació quan no agrada com és l'altra persona.

S'entenen per socialització de la violència la construcció de la violència com un dels eixos de resolució de conflictes arrel de la normalització de la mateixa, per un contacte continu, a través dels diferents medis socialitzadors que existeixen en la nostra societat actual. La violència es troba a nivell macro, en les guerres civils, conflictes bèl·lics, etc. i a nivell micro, mitjançant les violències domèstiques o socials, el bullying o a través de mitjans socialitzadors impersonals com dibuixos animats, videojocs, pel·lícules, cançons....

En l'actualitat, la violència és un ingredient dramàtic que s'afegeix als productes mediàtics per fer-los més atractius. La continua exposició als mateixos poden contribuir a una insensibilització progressiva i promoure problemes com la difusió de la por, la necessitat psicològica d'autodefensa, la proliferació de societats amenaçants. Fins i tot s'han arribat a vincular algunes de les massacres de les últimes dècades amb videojocs violents fins el punt que algunes organitzacions terroristes utilitzen l'estratègia d'emular un vídeo joc violent per a reclutar seguidors.

Tots aquests aspectes mostren un preocupant creixement de les manifestacions de violència. Diàriament ens arriba informació diversa sobre actes violents, a través de les notícies nacionals o internacionals. Violències d'una persona o un grup contra una altra persona, informació sobre guerres, atemptats...

El fenomen afecta fins i tot a la infància, on es troben nens i nenes que han sigut exposats a perversions sexuals per part d'adults (mestres, monitors, educadors, capellans, familiars...),

o que pateixen bullying dels seus propis companys i companyes fins el punt d'arribar a provocar el suïcidi de joves en casos extrems, o infants que pateixen la violència i l'assassinat per part dels propis progenitors.

La violència s'ha convertit en una característica més de la societat actual. Tot i existir un discurs públic en contra de la mateixa, de manera subjacent existeixen dinàmiques socials de normalització que promouen la socialització, potencien els desinhibidors de l'agressió i legitimen, de manera inconscient, el seu ús. Diferents estudis conclouen que la proximitat a la violència i el seu contacte continu poden ser un factor que contribueixi al comportament agressiu i al problema de la socialització de la mateixa. És evident que totes les persones no són igualment susceptibles de ser afectades per les violències, però sí que existeixen grups de risc especialment vulnerables.

4. Rol de les xarxes socials

En els temps actuals, cal tenir en consideració el rol de les xarxes socials. La manera d'informar-se, comunicar-se i relacionar-se ha experimentat un gran canvi des de la seva aparició. Des de l'any 2004, en què va sorgir Facebook fins l'actualitat, les dinàmiques socials entre els éssers humans no s'entenen sense el rol que en elles juguen les xarxes socials. S'han convertit en plataformes per trobar parella, en eines d'influència de mercats, en generadores d'informació, en magatzems de quantitat ingent de coneixement.... però també són utilitzades per fer cyberbullying entre els més joves, per provocar mobbing laboral, per difondre ideologies d'odi... Són promotores de conductes poc ètiques, gràcies a proporcionar un sentiment d'anonimat que fomenta conductes violentes. Sota el paraigua de la llibertat d'expressió, es permet la difusió indiscriminada de missatges classistes, misògins, racistes, homofòbics... sense cap tipus de filtre o de valoració ètica al darrere. S'han convertit en font de transmissió de falses notícies (fake news) i en difusores d'estereotips.

5. Disfuncions sistèmiques

La societat és un sistema d'individus que s'interrelacionen, que són interdependents i que generen intercanvi entre ells. Aquesta realitat ens permet apel·lar a la Teoria General del Sistema (TGS), (Bertalanffy, 1950) i altres teories inspirades en la mateixa per entendre millor el funcionament dins del sistema social. D'una branca de la TGS va sorgir la Teoria del Sistema, en la qual es basa B. Hellinger per desenvolupar la seva teoria de les constel·lacions on promou l'enfoc sistèmic dins la família. Paral·lelament, G. Weber va transferir el treball de les constel·lacions a sistemes socials més amplis i a organitzacions.

Tenint presents aquestes teories, i donat que es compleix el principi fractal⁴ en el funcionament i en les seves dinàmiques si la societat és un sistema, és completament lògic traspasar alguns dels fonaments dels sistemes i utilitzar-los com a pilar teòrics que permetin comprendre millor el funcionament de la societat i l'impacte sobre els seus individus.

Un dels pilars de la teoria és que els sistemes necessiten harmonia per a un rendiment òptim. Cal respectar tres principis fonamentals per aconseguir-la:

- Principi de pertinença i reconeixement
- Principi d'equilibri
- Principi de jerarquia i antiguitat

Quan un d'aquests principis no és respectat, provoca una disfunció sistèmica que generarà malestar en alguns membres del sistema social. Per entendre-ho millor, s'analitzarà més profundament cada principi.

⁴ El principi fractal exposa que el funcionament estructural es replica a diferents escales. La suma de totes les parts es troba continguda en cadascuna de les parts.

5.1 Principi de pertinença i reconeixement

Aquest principi es construeix a través de dues màximes socials:

“Reconèixer les altres persones i sentir-se reconegut per elles”

“Ningú té el dret a excloure cap individu del sistema social”

No es pot jutjar ni excloure cap membre del sistema social. Això significa que tothom ha d'estar reconegut, ha de tenir el seu espai a la societat i ha de posseir el mateix reconeixement que els seus congèneres. Totes les persones han de ser acceptades i reconegudes per igual, independentment del seu origen, orientació sexual, capacitat... Però, ¿quina és la realitat de la gran majoria dels sistemes socials?

Moltes cultures comparteixen un paradigma social segons el qual es genera una categorització social binària sexual des de la concepció de l'individu al ventre matern. Aquesta classificació determina la vida. Segons si s'és home o dona, es col·loca la persona dins un marc preestablert per al comportament masculí o femení. S'espera que l'entrada a la societat sigui per la porta que correspon i que l'actuació s'adeqüi als estereotips de gènere pressuposats en cada individu.

Les portes d'entrada a la societat tenen una major o menor accessibilitat depenent de les etiquetes que tingui la persona que ha de travessar-la. En l'entorn on vivim, per ser dona blanca, fèrtil, jove, atractiva, heterosexual, cristiana i de classe mitja/alta, es té la porta totalment oberta. Igualment, per ser home blanc, culte, jove, atractiu, heterosexual, cristià i de classe mitja/alta.

Aquesta és la teoria de la interseccionalitat clàssica (Crenshaw K., 1989) que té en compte les dificultats que suposa quan alguna d'aquestes variables és diferent. Per exemple, en ser dona immigrada les dificultats seran majors que en ser dona blanca. Essent dona immigrada i lesbiana, la porta d'accés a la societat serà més restrictiva perquè els mecanismes d'exclusió social de la societat actuaran en contra. Aquests mecanismes d'exclusió vénen determinats per les ulleres que filtren la mirada.

Portes d'entrada a la societat segons gènere

Creació pròpia CBSR

Si es reflexiona sobre què passa amb les persones que tenen una variable diferent, s'observa que el paradigma social les encasella en calaixos estancs, que dicten unes característiques físiques, psíquiques, emocionals i de comportament concretes. Les persones que no s'adeqüen a la categoria social que se li ha preestablert són estigmatitzades. La societat no se sent còmode i pressiona la persona perquè canviï i encaixi amb les característiques que li toquen. S'activen els mecanismes de control i de pressió socials que provoquen sentiment d'inadequació i de no pertinença en la persona que els pateix. Els trets diferents són assenyalats constantment com a trets negatius, situant en posició d'inferioritat la persona que els té i legitimant la violència en contra seva (humiliacions, insults, tracte discriminatori...).

5.2 Principi d'equilibri

El principi de l'equilibri es basa en:

“Ha d'existir un equilibri entre el que les persones donen i allò que reben del sistema social”

La disfunció d'aquest principi es pot observar en molts contextos, que oscil·len des d'un sistema relacional micro -la família- fins a un meso -les empreses-, per acabar en un sistema macro —els sistemes socials—. Les percepcions que es donen a nivell individual (micro) es repliquen igualment als nivells meso i macro amb actituds i dinàmiques que oscil·len des de la victimització-paternalisme fins a la culpabilització-exclusió.

Per comprendre aquest principi, un exemple: Dos nens nascuts al mateix país i al mateix municipi, creixen i estudien a la mateixa escola, es graduen en el mateix institut. Arriba el moment d'anar a treballar i presenten currículums. En realitat, són exactament iguals, però existeix una diferència: un d'ells es diu Pere i l'altre Mohamed. Qui serà contractat abans? I si un es diu Pere i l'altre Maria i opten per un lloc de treball amb càrrec? I si un es diu Pere i l'altre Pau, però resulta que en Pau és transgènere?...

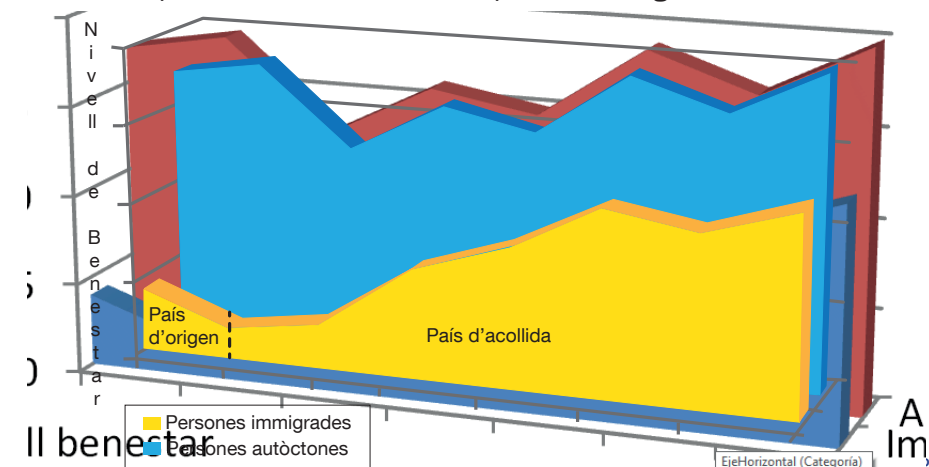
Tot i que ambdues persones han dedicat el mateix esforç per aconseguir els estudis, no obtenen els mateixos resultats. Es produeix un desequilibri perquè en realitat existeix un **sostre de vidre**⁵ per aquelles persones que tenen una identitat social oprimida.

Per observar com afecta la disfunció del principi de l'equilibri a les persones immigrades s'explica amb més detall.

⁵ El terme «sostre de vidre» (glass ceiling barriers) el va utilitzar per primera vegada Marilyn Loden el 1978. A posteriori, Holloway va desenvolupar el terme.

Entre els motius pels quals les persones decideixen abandonar la seva llar i marxar a la recerca d'un nou destí hi ha la necessitat de millorar el seu benestar. En molts països d'origen de persones migrants la percepció del benestar personal és inferior a la que imaginem que obtindran al país on es dirigeixen per reconstruir les seves vides. Quan arriben a aquest nou país, la majoria aconsegueixen millorar el seu benestar en relació a aspectes essencials de les seves vides (seguretat, educació, salut...). Si bé és cert que, en algunes ocasions, el seu nivell de benestar és inferior al dels ciutadans oriünds del país que els acull, en certa manera, les seves expectatives de millora respecte el nivell de benestar que tenien anteriorment, es cobreixen.

Gràfic comparatiu nivell de benestar persones migrades-autòctones

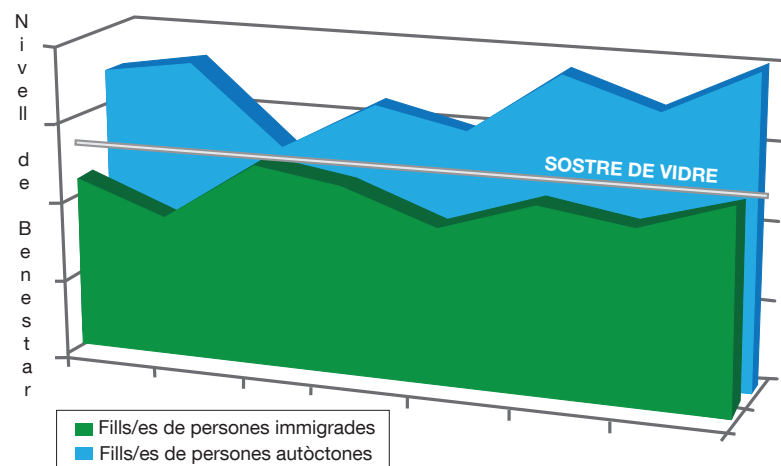

Quan aquestes persones que han emigrat tenen fills i filles que neixen al país hereten el nivell de benestar dels seus progenitors. Aquestes nois i noies, quan creixen, prenen consciència de situar-se per sota del nivell de benestar d'altres nois i noies també nascuts al país, només per ser descendents d'immigrants. La seva percepció del principi d'equilibri entra en disfunció sistèmica perquè xoquen constantment amb un sostre de vidre.

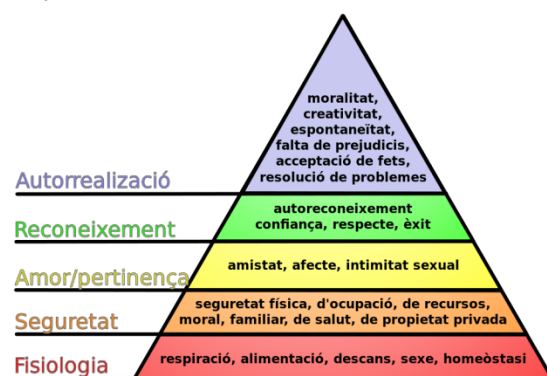
Una noia de Ripoll ens explicava: “estudio igual que els meus companys de classe, m'ho he de currar el doble que ells per demostrar no sé què..., només perquè sóc dona i mora. Em trec

els estudis amb bona nota i quan començo a buscar feina... em descarten només pel meu nom!"

Gràfic comparatiu nivell de benestar persones migrades-autòctones

En realitat, la diferència principal entre els progenitors i els seus fills i filles rau en l'escala de necessitats. Les accions neixen de la motivació per cobrir determinades necessitats, que vindran ordenades segons la importància que tenen pel benestar de les persones. Aquesta motivació vindrà condicionada pel moment vital en què es troben i pel nivell de cobertura de les mateixes. Per a poder-ho explicar millor caldrà remetre a la piràmide de necessitats de Maslow i a la seva Teoria de la motivació, on s'exposa com l'impuls de la conducta humana ve condicionat per una jerarquia de necessitats. A mesura que es satisfan les necessitats més bàsiques, els éssers humans desenvolupen necessitats més elevades. La jerarquia s'estableix a través de cinc nivells, els primers nivells conformen les necessitats bàsiques i el nivells superiors les necessitats més complexes.

En l'exemple que s'estava exposant sobre les persones migrades, quan realitzen el procés migratori estan centrades en cobrir els dos primers nivells (alimentació, habitatge, ocupació, salut...) però els seus fills i filles, majoritàriament, ja tenen aquest nivell cobert i per aquest motiu estan centrades en la cobertura dels aspectes vinculats als nivells superiors (sentiment de pertinença, reconeixement, autorealització). Aquesta circumstància provoca que malgrat tenir les necessitats bàsiques cobertes i haver millorat la situació familiar que tenien els seus pares i mares, senten que el principi d'equilibri està en disfunció.

Un altre exemple clar de disfunció d'aquest principi es pot trobar en el tema gènere i el món empresarial, amb l'anomenada bretxa salarial. A Catalunya, hi ha persones que pel simple fet de ser dones cobren una mitjana de 23,4%⁶ menys que els seus homòlegs homes pel mateix treball. Amb aquesta realitat, es visibilitza que més del 50% de la població està patint aquesta disfunció només per raó de gènere. Quan es tenen en consideració els col·lectius restants, es pot observar que s'està construint una societat on la gran majoria de la ciutadania es troba en disfunció. S'ha produït una desigualtat estructural entre l'home blanc occidental i la resta dels col·lectius (persones amb LGTBIQ+, persones amb diversitat funcional, persones immigrades, dones...).

La disfunció del principi també es dona si la distorsió es produeix a la inversa. Si un membre del sistema només rep i no aporta res, se sent en deute amb el mateix i li provoca incomoditat. Aquesta situació li pot activar mecanismes defensius per a sostenir la situació. Per exemple, utilitzar estratègies victimistes per a justificar la disfunció que es produeix o negar les dificultats rebutjant el recolzament i l'ajuda d'altres membres del sistema. Pel contrari, si un individu sent que dona més al sistema del que rep, es sent defraudat, amb un sentiment d'injustícia que li provoca frustració.

⁶ Dada publicada per la Generalitat de Catalunya: <https://web.gencat.cat/ca/actualitat/detall/La-bretxa-salarial-a-Catalunya-es-del-234>

5.3 Principi de jerarquia i antiguitat

La màxima del principi de jerarquia és el següent:

“Existeix un ordre natural dels sistemes que marca una jerarquia dels individus, condicionada per l’edat, l’antiguitat i el nivell de coneixement. Aquesta jerarquia ha de ser respectada i tinguda en consideració per un bon funcionament del sistema”

El respecte a les persones, segons aquest principi ve condicionat per tres variables: l’experiència o antiguitat, l’edat i el coneixement. Els col·lectius amb identitats socials diverses (diversitat funcional, culturals, sexual) el principi sol entrar en disfunció, perquè tot i que els seus membres tinguin el coneixement, l’edat i/o l’antiguitat igual que altres persones es troben en situació de desigualtat d’oportunitats.

L’antiguitat és un factor que influeix en la disfunció del principi de la jerarquia, ja que ha de respectar-se per al bon funcionament del sistema. Aquesta idea s’entén fàcilment en un entorn laboral on les persones amb més antiguitat en l’empresa acostumen a obtenir reconeixement a través de certs privilegis que no comparteixen amb els treballadors més joves que s’incorporen de nou. Un exemple de com es trenca aquest principi es troba en empreses que tenen plantilles majoritàriament femenines, amb expertesa tècnica i antiguitat suficients com per ser promocionades, però que no acaben ocupant mai càrrecs de responsabilitat. En comptes de promocionar-les, es produeixen contractacions externes de figures masculines amb un nivell de domini tècnic inferior al personal intern per ocupar aquests càrrecs intermitjos o directius.

Si es traspasa aquesta idea al sistema social, s’entén que les persones que més temps han viscut en una societat han d’obtenir un respecte per la seva antiguitat. Comprenent aquest principi, s’entén que algunes persones autòctones senten que el respecte a la seva antiguitat es posa en perill per l’arribada de persones immigrades. Aquesta disfunció de l’antiguitat sustenta l’ideari col·lectiu de grups de persones que defensen “primer els de casa”. De la mateixa manera que no s’accepta que un treballador acabat d’incorporar en una empresa reivindiqui els mateixos drets que una persona que hi porti 20 anys treballant, moltes persones no accepten que una persona que faci menys temps que visqui en un territori sense haver-hi aportat el mateix pretengui obtenir els mateixos privilegis que una persona que hagi aportat més i durant més temps al sistema.

La fractura d’aquest principi comporta pràctiques reaccionàries i defensives que denoten les fòbies per part de qui les aplica. S’observen clarament en dos àmbits crucials com són el món laboral i l’habitatge. Treball i habitatge són dos temes estructurals en la vida de les persones, no obstant això estan farcits d’històries de gènere, discriminació per raó d’origen, religió, orientació sexual...

Però és rellevant remarcar que aquest principi és sumament complex, conjuntament amb els sentiments que l’envolten. Donat que, els joves nascuts a occident, fills de persones migrades continuen essent percebuts com a persones amb menys antiguitat quan en realitat no es així. Aquesta situació promou un sentiment d’injustícia entre aquests joves. La disfunció del principi reflexa aspectes socials pendents de resoldre a la nostra societat.

En relació a com intervé l’edat en la disfunció d’aquest principi, es troben molts exemples on les figures parentals tenen un baix nivell de competència lingüística, cultural i tecnològica en comparació amb els seus fills i filles, que tenen més coneixements i més habilitats per a desenvolupar-se en el sistema

social on han nascut o han crescut des de petits. Per exemple, en l'àmbit lingüístic, els nens i nenes són utilitzats com a mitjans de comunicació envers els adults de la família, provocant que els menors posseeixin una informació que no els correspongui per edat. A la vegada, aquesta situació els apodera per la presa de decisions que trenca el principi de jerarquia. Creixen desvaloritzant els seus progenitors com a referents i, en el millor dels casos, atorguen aquest rol a altres adults del seu entorn.

El coneixement és la tercera variable que intervé en aquest principi i es veu afectat de diferents maneres. El fet de tenir una titulació acadèmica, en general, permet una ascensió social respecte als progenitors. Però la possibilitat d'ascensió social estarà condicionada per la identitat social de la persona. Un exemple d'aquesta disfunció el trobem en algunes persones migrades amb estudis universitaris o superiors. El procés de migració provoca que es vegin obligades a ocupar llocs de treball inferiors a les seves capacitats fet que comporta una falta de reconeixement a nivell professional i personal. El classisme regnant al nostre paradigma social implica cert menyspreu per determinats llocs de treball que, tot i ser imprescindibles pel bon funcionament social, es consideren de baix estatus.

6. Entorn familiar

La família constitueix el principal context de desenvolupament humà, on es produeixen els principals processos de socialització, d'adquisició de competències personals i de construcció de la personalitat. La família funciona com un sistema dinàmic i interdependent, ja que quan es produeix un canvi en algun dels seus membres canvia el sistema familiar en conjunt. Qualsevol incidència que afecti un subsistema (mare-pare, mare-fill, germà-germana ...) té repercussions en la resta dels subsistemes i membres.

L'evolució que les famílies experimenten al llarg del temps ve condicionada pels processos de desenvolupament dels seus

diferents membres, pels canvis en els subsistemes i/o pels successos que es produeixen en la vida d'una família. Quan la família ha d'afrontar determinats esdeveniments amb un important impacte, el sistema es desequilibra i es produeix una **transició familiar**.

Un exemple clar de transició familiar és un procés migratori. Aquest procés sol promoure dols que, depenent de la seva gestió, poden causar vulnerabilitats emocionals. Els membres adults de la família, davant la necessitat de reafirmació dels seus orígens, desenvolupen diferents estratègies. Una d'elles, és un replegament dels seus membres dins la seva pròpia comunitat. Una altra estratègia, comporta ancorar-se al sistema social, cultural i religiós del país d'origen en el moment en què van iniciar el seu procés migratori. Aquest **ancoratge**, conegut com a síndrome del **rellotge aturat** els impedeix percebre i interioritzar l'evolució que es va produint al seu país d'origen al llarg del temps. Queden atrapats en un funcionament social que ja no existeix perquè ha evolucionat, encara que ells no hagin viscut aquesta evolució. Els nens i adolescents que creixen emmarcats en aquesta situació pateixen la incomprensió i rebuig de les seves famílies quan presenten conductes i comportaments propis del moment i de la societat actual. La incomprensió entre pares i fills augmenta si els pilars de la cultura d'origen dels progenitors estan contraposats als de la cultura d'acollida. Aquest fet provoca una dualitat en els valors que propulsa una crisi en els subsistemes i en alguns dels seus membres.

La situació social i emocional dels progenitors també té un efecte directe en els membres més joves de la família. La qualitat de les relacions conjugals, les possibles crisis que afronti la parella, la separació dels seus membres... és a dir, el tipus de relació conjugal pot constituir una font de tensió en el si de la família. Per exemple, l'existència de violència o conflictes conjugals provoca un impacte en el sistema familiar i genera vulnerabilitat en els seus membres. Interfereix en l'acompliment competent i adequat dels rols patern i matern, legítimant de manera explícita

la violència com a mètode de resolució de conflictes.

Una altra variable que provoca crisi en un sistema familiar és l'absència d'un progenitor, quan passa llargs períodes fora del nucli però segueix essent una figura d'autoritat i de regulació del funcionament familiar. Aquesta figura es converteix en un **progenitor absent-present** que segueix ocupant el rol d'autoritat des de la distància, impedit que el progenitor present desenvolupi aquesta funció.

Totes aquestes vulnerabilitats es poden veure aguditzades, tal com hem vist anteriorment en el principi de jerarquia, si els progenitors presenten característiques com un nivell cultural baix, analfabetisme o manca de comprensió lingüística. En aquestes situacions s'inverteixen els rols jeràrquics ja que els progenitors deixen d'exercir el seu rol parental de suport i ajuda per a convertir-se en membres dependents dels seus fills i filles. La superioritat tant lingüística com de relació social dels membres joves causa efecte en el seu benestar i promou sentiments de desprotecció i inadequació. Davant d'aquesta situació, els adults tenen moltes dificultats per gestionar aquests sentiments i les conductes associades.

Un altre generador de vulnerabilitats a nivell d'entorn familiar és quan un membre del sistema presenta algun tret diferencial no acceptat per part de progenitors o altres persones adultes (avis, tiets...). Aquesta situació provoca un conflicte dins el sistema i deriva en una crisi familiar que pot activar diferents mecanismes de pressió sobre l'individu fins a generar-li esquerdes a nivell identitari. Una primera via de pressió pot forçar que l'individu invisibilitzi el tret diferencial generador del rebuig, s'amaga, es fa veure que no existeix. Per exemple, quan una persona explicita la seva orientació sexual homosexual i la família no l'accepta sinó que la intenta tapar. Una segona via de pressió pot forçar la persona a encaixar dins els cànons acceptats pel paradigma social vigent. Els nombrosos casos de persones transexuales que inicien processos de transformació per encaixar amb un altre

sexe exemplifiquen aquesta via de pressió. I finalment, la tercera via de pressió que afecta també la construcció identitària de la persona és la justificació, emmascarada en suposats arguments científics, que el tret diferencial és una malaltia o un trastorn de personalitat.

Les característiques del sistema familiar, les transicions familiars viscudes i els mecanismes d'acceptació o rebuig de les diferències dels seus membres potencien o dificulten la construcció identitària i les capacitats de les persones més joves del sistema, augmentant així el seu nivell de vulnerabilitat.

7. Construcció identitària

La identitat es construeix a partir de la interacció que tenen els individus amb altres persones i amb l'entorn. Aquesta afirmació comporta subjacentment dues reflexions interessants. La primera d'elles és que la identitat no equival únicament a l'essència de l'ésser i en segon lloc, que la identitat és dinàmica, és a dir, que està en construcció permanent i ve condicionada pel que envolta. La influència de la cultura, de la història vital i de les característiques personals tenen un pes rellevant. Ja que està en continu canvi seria més encertat parlar de construcció identitària en comptes d'identitat. El concepte de construcció identitària es reflecteix en la característica de moviment. Una construcció contínua i progressiva que es produeix a través de la interacció i que en realitat mai finalitza.

La Universitat Autònoma de Barcelona en col·laboració amb el Consorci de Benestar Social del Ripollès, durant el 2019, va realitzar l'estudi "Vers una identitat col·lectiva pluricultural" (en endavant IDCOL), en vuit municipis de Catalunya. Els diferents

testimonis recollits en l'estudi exemplifiquen la vivència de la construcció identitària.

“La identitat són el conjunt de pertinences que conformen la pròpia persona, i que es van sumant al llarg de la trajectòria vital... és a dir, la identitat és un constructe que està en constant canvi des que naixem fins que morim”

[Taula Jove de Vic, IDCOL]

“Jo diria que la identitat és un llegat. En constant transformació. Tu l'heretes o l'adquireixes de sèrie i aleshores la vas definint al llarg d'experiències, la vida//Experiències, transformació...//La identitat és una construcció social de variabilitat”

[Tècnica del Baix Penedès]

Aquests dos testimonis, recollits en realitats territorials geogràficament allunyades, coincideixen en la percepció de la construcció identitària com a procés evolutiu que experimenta tota persona al llarg de la vida.

La construcció identitària, no només es construeix amb la interacció o la pertinença a un grup social, sinó que es complementa amb les interpretacions subjectives, compartides o no, que es generen a través dels components emocionals. En realitat, la construcció identitària forma part d'una simbiosi entre processos psicològics i socials. Per aquest motiu, la identitat va més enllà de la pertinença a un grup. Una persona pot formar part de múltiples grups però en canvi la seva identitat és única. Per tal de tenir en compte les múltiples pertinences es parlarà de rols identitàris múltiples que distingeixin les diferents identitats que conformen la mateixa.

7.1 Rols identitàris múltiples

La construcció identitària sol ser molt complexa i la significació que li donen les persones a les experiències viscudes pot estar condicionada per la pertinença a un grup concret. Aquesta construcció pot veure's més o menys interferida quan es pertany a dos col·lectius amb valors contraposats o quan existeix un rebuig explícit o implícit l'un de l'altre.

“Jo sentia i sento que sóc una persona nascuda i criada al poble, més que no pas del col·lectiu àrab però en més d'una ocasió m'han discriminat per les meves arrels àrabs.” [Taula d'Entitats d'Alcarràs, IDCOL]⁷

Aquest testimoni visibilitza les dificultats de construcció identitària que tenen les persones que provenen d'una religió diferent a la cristiana-catòlica i que es socialitzen en una societat occidental. Creixen i viuen contextos socials i familiars diferents, i fins i tot, amb alguns valors divergents a la resta de la societat on viuen. De manera que es troben que, per un costat, l'escola i la societat occidental potencia i valida determinats valors i, per l'altra, la comunitat i la pròpia família valida i potencia els valors oposats.

Per exemple, les persones musulmanes construeixen les seves creences i comportaments en base a uns valors molt clars que afecten diferents àmbits de la vida diària (a nivell d'alimentació existeixen restriccions per menjar *jahal* i no *jaram*; per a consumir begudes alcohòliques o menjar porc; a nivell d'indumentària hi ha robes més apropiades que d'altres; a nivell religiós la pràctica com eix vertebrador del funcionament diari de les persones; a nivell social els espais per homes i per dones estan diferenciats...). En contraposició, les persones no musulmanes

⁷ Tots els testimonis citats en aquest apartat formen part de l'estudi “Vers una identitat col·lectiva pluricultural, IDCOL”.

accepten les begudes alcohòliques i el tabac com aspectes que intervenen en la socialització associada als entorns d'oci. Es potencia cada vegada més el no seguir la religió des d'una pràctica activa i, si es practica, s'accepta els constructes des d'un marc cultural, rebutjant pràctiques estrictament religioses, de manera que no s'entén ni es permet paralitzar el funcionament diari per la pràctica de la mateixa.

Davant d'aquesta situació, la societat pressiona per a què moltes persones s'emmotllin i s'encasellin per no patir els mecanismes d'exclusió social. Acaben entrant en el joc dels processos d'identificació socials per a construir una identitat social que encaixi i així aconseguir el sentiment de pertinença que millori el seu benestar psicoemocional.

“La pressió grupal impedeix mostrar la teva sensibilitat a nivell públic”
[Taula jove de Ripoll, IDCOL]

Un exemple clar es troba dins del col·lectiu LGTBIQ+. Per exemple, quan una persona transgènere decideix canviar de gènere perquè no se sent còmode amb el gènere que té, després d'un període de dol i de conflicte amb l'entorn social es produeix l'acceptació. Però en realitat aquesta acceptació promou que la persona dugui el canvi de gènere a la màxima expressió. El context social, té moltes dificultats per acceptar aquelles persones que es mantenen dins l'ambigüitat i es troben fora dels calaixos estàndards marcats.

7.2 Rol identitari grupal

Abans de parlar del rol identitari grupal és necessari exposar el concepte d'identitat social de la Teoria de la Identificació Social de Henri Tajfel, que defineix la identitat social com “l'autoconcepte d'un individu derivat del seu coneixement i acceptació per pertànyer a un determinat grup (o grups) socials, unit al valor

o significat emocional de dita pertinença”. És a dir, la identitat social està condicionada per la intersecció de totes les categories socials de les quals es forma part. Per exemple, el lloc de residència, la nacionalitat, classe social, equip de futbol...

“Formar part d'un col·lectiu, sentir-te part d'alguna cosa [...] També la identitat és un sentiment, que et forma com a persona, és algo profund [...] També hi ha una part de pertinença, però des del sentiment tant del lloc, com de persona, com de grup, però una part molt interior[...] el que soc, més enllà del sentiment, sense aquesta identitat no soc el que soc, més enllà dels canvis que puguin sorgir, el que em fa diferent dels altres”
[Taula tècnica d'Alcarràs, IDCOL]

Si es pren en consideració que la identitat social fa referència a les dinàmiques del grup respecte a altres grups, la identitat grupal simbolitza les interaccions que es produeixen en el si del propi grup. El que ve a ser el conjunt de creences compartides que emmarquen les bases del grup.

La identitat grupal adquireix un pes rellevant en la construcció identitària de l'individu, ja que les persones són éssers socials i el seu màxim esplendor d'aquesta realitat és l'etapa adolescent. En l'adolescència es produeix un desenvolupament evolutiu integral que va orientat a la recerca i la construcció de la pròpia identitat a través de la identitat grupal.

En els primers anys de vida, la família és el principal espai de socialització. A mesura que els individus van creixent s'incorporen més espais com, per exemple, l'escola, amb les influències que exerceixen tant el professorat cap als seus alumnes com els propis companys de classe.

En la preadolescència s'inicien els primers intents d'independència dels valors familiars i la construcció dels primers judi-

cis crítics diferenciats dels models adults. En aquests moments, el grup d'iguals (grup de referència) es converteix en l'espai social principal i ajuda a l'adolescent a transformar la seva estructura emocional i a construir la seva identitat.

El vincle del grup li proporciona reconeixement social i seguretat emmarcant-lo en un mitjà d'acció i marc afectiu. Aquesta realitat li permet adquirir confiança en si mateix i construir la seva pròpia imatge, reconèixer-se i valorar-se. Però a la vegada, obliga a l'adolescent a adaptar-se a les normes del grup, fent-les seves i interioritzant-les, procés que està condicionat per l'aprovació i el rebuig del grup i que influeix directament en la seva autoestima. El grup es converteix en un sistema de valors i creences que serveix de filtre per interpretar els esdeveniments que els rodegen, donat que la pertinença al mateix implica assumir unes senyals d'identitat comunes i pròpies. Comporta acceptar determinades situacions, pensaments o accions per a tenir una plena integració al grup, a la vegada que una renúncia dels aspectes més individuals. Lentament, es va produint la desindividualització del subjecte a favor de la identitat grupal.

La pressió del grup és un dels factors més rellevants que determinen la conducta dels joves.

La necessitat de pertinença i l'aprovació social sol ser la causa per la qual molts joves mostren determinats comportaments per a convertir-se en “un més” del grup. Aquest funcionament social, pot arribar a promoure conductes violentes i delictives en alguns membres del grup que, com a éssers individuals no haguessin aparegut.

La identitat grupal es construeix, tal i com indica Tajfel, segons uns processos d'identificació basats en percepcions que defineixen l'autopercepció del “nosaltres” envers als “altres”.

Aquest discurs de l'alteritat és exclouent i genera marginació, prejudici i tracte discriminatori, exagerant les similituds entre els membres del propi grup i magnificant les diferències amb els altres.

El sentiment de pertinença és una condició intrínseca a les persones, com a éssers socials que són. La manca d'identitat grupal afecta directament al sentiment de pertinença dels individus i genera malestar. Aquesta realitat es posa de manifest en l'estudi IDCOL, on les persones participants distingeixen entre identitat viscuda, “com et sents” i el que “creus que ets”, i identitat atribuïda “com et veuen” a nivell social. Precisament, algunes participants plantegen la importància d'aquestes identitats atribuïdes, les que “et posa la societat” més enllà del “com et sents”, i com poden suposar un fre per a la promoció del sentiment de pertinença.

“Ets com et fan sentir”
[Taula d'Entitats de Ripoll, IDCOL]

8. Competències personals

Les competències personals es defineixen com el conjunt d'habilitats, coneixements, actituds, aptituds i valors que posseeix una persona per afrontar amb normalitat les diferents situacions que es produeixen al llarg de la vida.

Les competències de les persones es poden agrupar en dues categories: les innates i les adquirides. Totes les persones neixen amb una predisposició genètica que els atorga unes habilitats determinades així com una capacitat de resiliència concreta. Aquestes competències innates condicionen com les persones afronten la vida, des dels aprenentatges que es realitzen fins a les decisions que es prenen i tenen una afectació directa en les relacions i interaccions socials.

Les competències adquirides s'introjecten a través de dos processos principals. En primer lloc, a través de l'experiència de l'individu al llarg de la seva vida. Totes aquestes vivències són transmissores de coneixement i habilitats que el propi subjecte incorpora al seu ventall de recursos. El segon procés d'adquisició de competències es produeix a través de l'educació i dels aprenentatges. L'educació entesa des de la globalitat, a nivell formal i informal. En aquest segon procés s'engloba la culturalització de les societats. El lloc i la cultura de naixement condicionen part de les competències que desenvoluparan els individus. Per exemple, si s'és una dona, es tindrà un major o menor grau d'indefensió apresada depenent de la cultura i lloc de naixement.

És important recordar, que tots els processos d'adquisició de competències venen condicionats per la predisposició genètica que potencia o dificulta determinats trets o habilitats. Aquestes competències personals filtren la visió i la interpretació de la realitat, i a la vegada, les conseqüents reaccions i comportaments davant de determinades situacions. Aquesta variable ajuda a entendre que els individus poden tenir diferents vivències i reaccions davant la mateixa situació.

9. Gestió i regulació emocional

La gestió emocional a nivell psicològic és coneguda com a regulació emocional i, segons Salovey i Mayer és l'habilitat més complexa i que més recursos per a la seva adquisició necessita. La regulació permet atendre qualsevol tipus d'emoció de forma oberta i flexible, reflexionar-hi i descartar o aprofitar la informació en funció de la seva utilitat. Es pot dir que és l'habilitat per a romandre accessible a estats emocionals tant positius com negatius, per analitzar de forma reflexiva les pròpies emocions i la dels que estan al voltant, i per a reconèixer les influències que les pròpies emocions i les dels altres poden tenir en un mateix.

S'entén per emoció una experiència multidimensional amb tres sistemes de resposta: el cognitiu-subjectiu, conductual-ex-

pressiu i fisiològic-adaptatiu. De manera que el paper que juguen les emocions és bàsic tant pel que respecta a la percepció del context com a la conducta i en el desenvolupament de la persona.

Les emocions són estats afectius que genera l'individu depenent de la interpretació que es fa de l'entorn, i per tant, està íntimament vinculada amb les competències personals. Són reaccions de l'organisme per a millorar l'adaptació al medi i poden promoure sensacions agradables o desagradables. Aquestes vehiculen la capacitat i la motivació de les persones a iniciar, mantenir i finalitzar una determinada acció. Per aquest motiu les emocions desenvolupen un rol fonamental.

És important remarcar que una decepció, una traïció, viure un procés de dol... provoquen un dolor emocional intens. Però és un dolor que no es toca, no es veu, no s'escolta... malgrat això, la neurociència ha demostrat que el dolor emocional provocat té un correlat neuronal molt semblant al d'una ferida física. Amb la diferència que la seva empremta perdura més en el temps.

L'emoció està vinculada a la cognició i el comportament. Aquesta circumstància ens permet entendre que les persones són agents actius davant els estats emocionals propis i que tenen la capacitat o la possibilitat de millorar la gestió emocional per afrontar el dia a dia amb un major nivell de benestar.

La gestió emocional és una competència que engloba altres microcompetències: una expressió emocional adequada, habilitats d'afrontament, capacitat d'autogenerar emocions agradables i la gestió de sentiments.

Gran part de les nostres decisions són influenciades, en major o menor grau, per les emocions. Per aquest motiu és primordial desenvolupar una bona intel·ligència emocional. Aquesta es compon d'un conjunt d'habilitats psicològiques que permeten descobrir les emocions pròpies, reconèixer-les, manejar-les, crear una motivació pròpia i gestionar les relacions personals. La intel·

ligència emocional és un concepte promocionat a finals del segle XX a mans de D. Goleman, fet que demostra que la consciència social respecte aquest terme és molt recent. Per aquest motiu, són competències socialment molt poc treballades i en les que s'ha posat poc èmfasis fins fa realment poc temps.

Les emocions de les persones condicionen les seves eleccions

Com a conclusió, un alt percentatge de pares i mares tenen moltes dificultats per a poder transmetre i treballar la intel·ligència emocional amb els seus fills i filles, ja que ha estat un tipus d'intel·ligència poc reconeguda.

» FONAMENTS

PRINCIPIS RECTORS

Els principis rectors d'aquest Pla-MIC són:

- La superació del discurs de l'**alteritat**, més enllà del nosaltres versus els altres. “Nosaltres” ha d'incloure totes les persones, tot i que totes som diferents. La tolerància i acceptació de la diferència sense jutjar-la implica la comprensió que tot-hom té punts comuns que poden unir o separar segons les circumstàncies, és a dir, aquests punts d'unió o desunió no són intrínsecs a les persones.
- El **reconeixement i la valoració de la diversitat de les identitats socials** com un tret enriquidor i positiu, aportador de valor. S'entén que la diversitat pot ser per raó d'origen, de sexe, de religió, de capacitats...
- El treball per a les persones **amb les persones**, vetllant per una participació activa i real de la ciutadania, que doni veu al màxim nombre de persones possible i que escolti i tingui presents els diferents discursos existents, encara que siguin antagònics.
- La promoció de la intel·ligència col·lectiva com a suma exponencial de les savieses individuals.
- La conscientització⁸ de les persones que permeti una acció social o individual transformadora.
- El reconeixement i la creació de **valors comuns** per unir les persones més enllà dels estigmes i les categoritzacions socials.

⁸ Def. La conscientització s'adquireix a través de l'experiència quotidiana de l'individu on pren consciència de si mateix i transforma aquesta consciència en praxi promovent una acció transformadora de la realitat que l'envolta.

- ▢ La **corresponsabilització** de la ciutadania per apoderar cada persona com a motor de canvi real.
- ▢ La incorporació de la **part emocional** de les persones com a eix neuràlgic de treball, a través de la promoció d'espais on es puguin expressar lliurement les emocions.
- ▢ L'exercici del **dret a l'autonomia** per tal que les persones puguin decidir què fer i com ser, desactivant els mecanismes de pressió social que provoquen estigmatització i/o exclusió.
- ▢ L'**equitat** en la distribució dels recursos per a garantir la igualtat d'oportunitats de totes les persones.
- ▢ Una **visió holística** per a superar la departamentalització. La fragmentació que suposa treballar des de diferents serveis afebleix l'objectiu comú. Una visió més àmplia i sistèmica i un treball multiagència ha de permetre un major impacte social.
- ▢ Les **actuacions globals i integrals**, fugiran de les “actuacions-bolets” i/o sectoritzades. Cal un plantejament integral i coordinat de tots els i les professionals del territori, partint d'un procés d'aprenentatge en comú i amb un equip que gestioni, articuli i doni sentit a les actuacions i als processos.
- ▢ L'**aprenentatge continu** com a millora constant de les actuacions.
- ▢ El reconeixement d'uns valors i **uns drets infranquejables**⁹, entre ells el respecte i la dignitat humana.

⁹ Declaració de drets humans. Adoptada i proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides, resolució 217 A (III), de 10 de desembre de 1948

MISSIÓ

La construcció participativa d'un model de convivència basat en accions comunitàries, promogudes i desenvolupades per una xarxa àmplia d'agents amb nivells elevats d'implicació, amb un abordatge que impliqui una anàlisi i visió global del territori de caràcter multidimensional i multitemàtic.

VISIÓ

Evolucionar cap a un paradigma social basat en l'acceptació de les identitats líquides i del trànsit identitari dels individus entre les diferents identitats socials.

OBJECTIU GENERAL

Promoure la reflexió i el pensament crític sobre la inclusió de les identitats socials per arribar a un model de convivència que es fonamenti en el respecte i el reconeixement de la identitat líquida de les persones.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- ▢ Promoure un model de convivència global amb la participació, la implicació i el compromís de la ciutadania.
- ▢ Potenciar l'equitat i el respecte envers a les identitats socials.
- ▢ Incentivar un canvi de mirada a través de la presa de consciència dels prejudicis i estereotips que condicionen les relacions socials.
- ▢ Impulsar la cultura del diàleg com a eina bàsica per a una bona convivència.

- Fomentar els valors d'acceptació i inclusió per tal de preservar i enriquir la societat.
- Generar espais de reflexió i diàleg en els quals es tinguin en consideració totes les narratives i discursos existents.
- Apoderar les persones per tal que liderin processos de canvi social des d'una perspectiva interseccional.

» IDEES FORÇA

La inclusió efectiva de les identitats socials ve condicionada per la superació del paradigma actual, amb la presa de consciència de la dualitat, l'acceptació de la identitat líquida i la promoció de la intel·ligència emocional de les persones. Un paradigma social basat en aquestes idees força minimitza els factors de risc de vulnerabilitat detectats en la diagnosi i potencia factors de protecció necessaris per a una societat més inclusiva. Per aconseguir l'alineació i coherència d'aquestes idees força cal propiciar la llibertat social com a marc imprescindible.

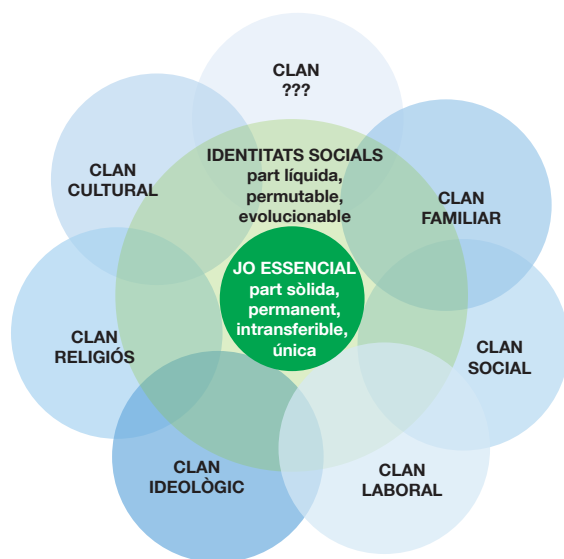
IDENTITAT LÍQUIDA

Ningú escull el lloc, el moment històric o la família on néixer, tot i que cadascun d'aquests ítems emmarca i condiciona el desenvolupament de les persones. Per exemple, no és el mateix néixer a Somàlia que fer-ho a Espanya, igual que tampoc és indiferent néixer en el si d'una família benestant o en el d'una família amb pocs recursos econòmics. Cada context social proporciona uns **clans** determinats que aporten seguretat, protecció, valors, trets identitaris, culturals, coneixements... però a la vegada la pertinença a un clan també implica una adhesió i una defensa fèrria dels seus valors identitaris.

Els clans són unitats socials superiors a l'individu que conformen diferents grups socials, familiars i professionals que existeixen en l'entorn de cada persona. Els seus integrants comparteixen un conjunt de característiques i creences que els converteixen en fidels al propi clan. Exemples de diferents clans podrien ser el familiar, el cultural, l'ideològic, etc.

Les reflexions que s'han desenvolupat fruit de la diagnosi mostren una cessió de trets identitaris individuals propis del **jo essencial** a favor de les identitats socials del clan que venen condicionades pel context. La renúncia d'aquests trets identitaris propis provoca una desconexió del jo essencial i genera un sentiment de buidor que s'omple amb trets identitaris socials proporcionats pels clans. S'esdevé una suplantació de la identitat essencial pels trets identitaris del clan, de manera que inconscientment la persona creu que és allò que el seu clan o clans són. El jo essencial és la part sòlida i pròpia de cada individu. És intransferible, no manipulable i única. Tots els éssers humans neixen amb aquest jo essencial, que és preexistent a les identitats socials. Quan una persona neix, tot i no haver mantingut relacions socials, ja disposa d'una essència personal i d'una consciència que li permeten existir com a ésser únic i diferent de la resta.

L'existència dels clans és necessària però la seva rigidesa s'ha de flexibilitzar per donar espai als trets essencials de cada persona. Alguns trets identitaris propis dels clans i de les categories socials caldria que es difuminessin per permetre el **trànsit identitari**. Escollir uns trets identitaris de cada clan en funció de les necessitats del jo essencial i desestimar aquells que no interessin

segons el context en què es mou l'individu ha de ser un dret de totes les persones. Aquest trànsit identitari és sinònim de llibertat, autonomia i apoderament personal. És important que les persones puguin ser elles mateixes, trobar els seus dons, la seva identitat i la seva essència que existeix a part dels clans.

La identitat fusiona la part sòlida del jo essencial, amb una part líquida, permutable i evolucionable que està confeccionada per les identitats socials, que s'identifiquen amb la pertinença a diferents clans.

L'acceptació de les **identitats líquides** ha d'establir les bases de la llibertat social. Per aquest motiu, es proposa evolucionar cap a un nou paradigma global amb una visió més holística. Per arribar a aquest paradigma cal apoderar el jo essencial de les persones i promoure i reconèixer les identitats líquides. La construcció de la identitat líquida és fonamental perquè la interpretació del món i totes les decisions i actuacions que se'n deriven sorgeixen del jo essencial. Si aquesta identitat líquida no està construïda, el filtratge es realitza des de la perspectiva del clan dominant en cada context.

El terme de liquiditat és idoni per il·lustrar una identitat contínuament metamòrfica, que permet el naixement d'un nou concepte: la identitat líquida. Aquesta idea s'inspira en la modernitat líquida de Z. Bauman que parla sobre el canvi constant aplicat a nocions com ara el temps, l'estabilitat, l'amor, entre d'altres. A diferència de l'autor en el Pla-MIC, la liquiditat té connotacions positives ja que el canvi és una condició intrínseca de l'evolució de l'ésser humà.

La identitat líquida és la construcció de trets identitaris creats a partir del jo essencial de cada individu, que supera les categoritzacions socials preestablertes pels clans. És un concepte nou i abstracte. Per a facilitar-ne la comprensió s'utilitza la comparació entre un trencaclosques i una construcció de lego. Cada peça del trencaclosques representa tot el contingut que defineix un clan concret. Així, diferents trencaclosques encarnen diferents clans. Però tots ells comparteixen un denominador comú: són fixes i complerts i cada peça té una forma determinada que es col·loca en una posició concreta, en la qual s'acobla a la perfecció. Hi ha un ordre i un sentit. Si una peça es vol col·locar en un altre lloc, no s'hi ajusta i no hi té espai. Per tant, es pot deduir

que, quan una peça no encaixa, el clan interpreti que és defectuosa i desestimi la seva idoneïtat expulsant-la del trencaclosques o obligant-la a encaixar al lloc que li pertoca.

En una construcció de lego en canvi, que seria l'equivalent a les identitats líquides dins el nou paradigma global, les peces es poden combinar de mil maneres diferents i obtenir resultats igualment vàlids. La combinació de les peces es determina segons les necessitats del jo essencial i es complementa amb els trets de cada clan segons la persona decideixi.

La identitat líquida es fonamenta en la llibertat de l'individu per expressar la identitat social que consideri oportuna en cada context. És la projecció de la voluntat i del jo essencial de cada persona sense estar condicionada per les pressions socials, les categories estancs ni els prejudicis. Permet una flexibilitat àmplia en les diferents ex-

pressions identitàries. L'acceptació de la identitat líquida supera la categorització preestablerta en el paradigma social i en difumina els límits fixats permetent el trànsit identitari. Aquest trànsit facilita la construcció i deconstrucció de les identitats socials: generant-ne de noves, superant les conegudes o promovent i reconeixent la indefinició.

Arribats a aquest punt, cal distingir entre el ser i el fer de l'individu, ja que existeixen uns valors infranquejables arrelats als drets humans que no es poden sobrepassar. Tot i existir una llibertat en el ser, hi ha d'haver limitacions en el fer, ja que una voluntat individual no es pot imposar a una de social si aquesta comporta una vulneració dels drets humans. Els valors infranque-

jables estableixen el marc delimitador de la bona convivència perquè la llibertat individual acaba on comença la llibertat de l'altre.

L'acceptació de la identitat líquida està condicionada per la no vulneració dels valors infranquejables

El dinamisme social provoca crisis constants per la falta de reajustaments dels sistemes. Per superar aquesta crisi en positiu és necessari un debat i una reflexió profunda que promogui la recerca, la construcció i la consolidació d'uns preceptes comuns que s'alimentin dels valors dels diferents clans. Tots els clans tenen aspectes positius i altres a millorar i per tant, defensar uns costums o valors d'un clan concret, no significa defensar tots els preceptes del clan en bloc, ja que **la part no és el tot**.

El Model de Convivència que es proposa es basa en un paradigma social construït sobre l'acceptació de la **identitat líquida** i el trànsit identitari dels individus entre les diferents identitats socials

SUPERACIÓ DE LA DUALITAT

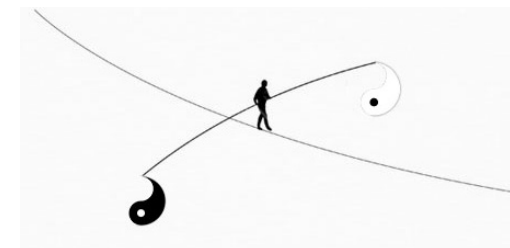
El funcionament a partir dels clans és la base del paradigma social actual, que impregna de dualitats totes les cosmovisions socials i que genera conflicte i discriminació. Els conflictes no es donen entre els jos essencials de les persones sinó entre els clans. La diagnosi visibilitza que els clans construeixen els seus valors i creences en base a uns canons que es corresponen als eixos d'opressor i oprimint de la interseccionalitat clàssica. Els

extrems de cada eix defineixen els criteris de qui es situa en la posició d'exclusió o de dominància, provocant així un desencaix en aquelles persones que tenen algun tret que els marca la diferència, ja sigui funcional, d'origen, sexual... Per aquest motiu, cal una transformació del model d'integració que amplii la seva mirada per incloure totes les identitats socials que configuren la societat. I alhora que respecti la llibertat individual que està segregada i presa pels clans.

En situacions de crisi, quan el clan percep una amenaça promou el posicionament i la defensa per part dels seus membres. Aquesta amenaça pot donar-se dins o fora del propi clan. Es considera interna quan un membre o un sector dins el clan és dissident. Llavors, la resta dels membres del clan activen mecanismes socials per a disminuir o fer desaparèixer l'amenaça. Quan la persona se sent expulsada o rebutjada pel clan, la seva part emocional entra en conflicte i els mecanismes de pressió li provoquen un dolor emocional que li mermen l'autoestima. La seva identitat essencial xoca amb els trets identitaris que el clan li ha proporcionat però que la persona sent com a propis. Sentir que formes part d'un grup és una necessitat dels éssers humans com a sers socials, quan no es té aquest significat, les persones es poden sentir desalineades i perdudes.

Quan el clan percep una amenaça externa provoca el replegament i augmenta la rigidesa en la fidelització i defensa dels seus valors, exaltant-los enfront dels trets identitaris del clan amenaçador. La identificació de l'individu amb el seu clan comporta que senti por davant la possible pèrdua dels valors i creences del clan perquè són percebuts com a trets identitaris propis, sent i viu aquest perill com un atac a la pell pròpia i reacciona proporcionalment. Aquesta realitat promou que els membres del clan iniciïn mecanismes socials (repressius, coercitius o de rebutjament) envers les persones o clan que s'hagi considerat amenaçador. D'aquesta manera es pot observar que tant els membres del clan que generen aquests mecanismes com els individus que en reben les conseqüències tenen una part emocional que sempre

els acompanya i que esdevé motor i justificador de les seves decisions i actuacions.

Durant segles s'ha funcionat socialment amb paradigmes basats en el joc de la dualitat. Aquest joc obliga la ciutadania a funcionar des de dues visions antagòniques i contraposades, essencialment diferents, amb més o menys radicalització, però que en realitat les dues visions són els pols d'un mateix contínuum invisible. Exemples il·lustradors d'aquest funcionament es troben en diferents dicotomies, com ara les nocions del bé i del mal, de matèria-esperit, realisme-idealisme, yin-yang, esquerra-dreta, religió-ciència, individual-col·lectiu... El joc de la dualitat promou un funcionament social pendular, basat en un moviment i en el seu contramoviment.

Aquest dualisme s'aplica a qualsevol situació ja que tot pot contenir un pol positiu i un de negatiu. Moltes religions i cultures s'han basat en l'existència de dues naturaleses, dues substàncies, dos principis irreductibles, independents i antagònics. Els clans utilitzen el poder d'aquesta dualitat per delimitar les seves ideologies i creences i, a la vegada, incloure o excloure individus: "amb mi o contra mi".

La teoria de Crenshaw també reafirma aquesta dualitat ja que funciona amb pols oposats, és a dir, cada pol d'opressor-oprimit actua sobre el seu contrari, l'opressor oprimeix qui es situa al pol oposat del seu eix: l'home oprimeix la dona, l'heterosexual oprimeix l'homosexual... aquesta cosmovisió s'ha construït sobre l'eix de la dualitat que postula que tot allò diferent és dolent i inferior.

Gran part de les identitats socials mantenen valors lligats a les cosmovisions dels clans que poden xocar entre elles i entrar

en conflicte per ser contradictòries. Per aquest motiu, és necessari connectar amb el jo essencial perquè ofereix una identitat que supera tant els clans com l'alteritat (nosaltres-vosaltres). La identitat líquida correspon a cada individu, i per aconseguir-la cal un nou paradigma que superi la dualitat i permeti el trànsit identitari, que impliqui acceptar les altres persones tal com són, amb les seves virtuts i defectes.

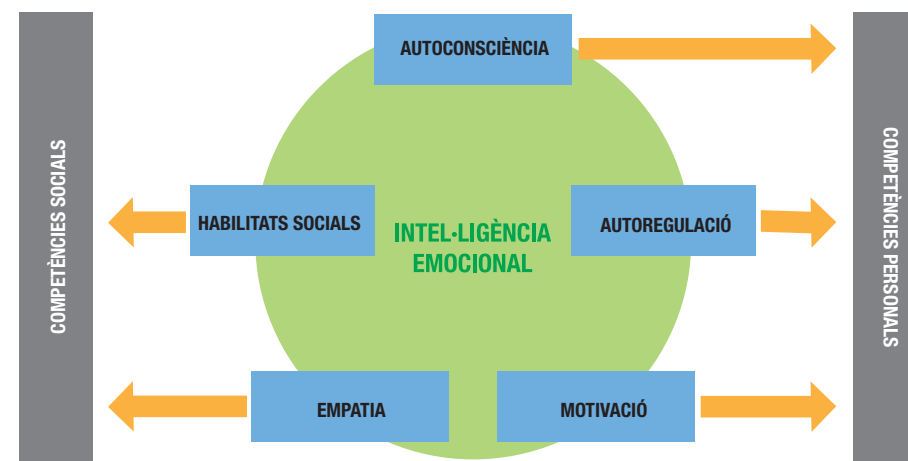
Quan s'assoleixi la no-dualitat cadascú serà creador de la seva pròpia realitat per aconseguir la llibertat i la felicitat.

La construcció de somnis en comú entre els i les membres dels diferents clans trencaria amb la dualitat, promouria una cohesió transcultural i generaria un horitzó il·lusionador i prestigiós al qual tendir. La manca de somnis comporta una buidor que pot omplir-se d'influències negatives que ofereixin un camí a seguir. Aquests somnis s'han de sustentar en una moralitat conscient que reposi sobre uns valors comuns als quals s'arribi a través d'una democràcia de cor via l'autoconeixement i el bon tracte. Els valors han de ser sentits, no n'hi prou amb reconèixer una persona, ella mateixa ha de sentir-se reconeguda.

INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL

Una intel·ligència emocional ben desenvolupada pot minimitzar o neutralitzar els factors de vulnerabilitat detectats a la diagnosi. Per a D. Goleman, els components bàsics que constitueixen la intel·ligència emocional són la Intel·ligència Intrapersonal (Competències Personals) i la Intel·ligència Interpersonal (Competències Socials). Compten cadascuna amb un seguit de capacitats: l'autoconeixement, l'autoregulació emocional, l'empatia, les habilitats socials i la motivació.

Daniel Goleman, (1995) *Intel·ligència Emocional*

L'**autoconsciència o autoconeixement** és el fonament de tot procés maduratiu i evolutiu que permet obtenir una visió holística de la pròpia persona. Facilita la consciència de les competències i habilitats pròpies, de la personalitat, dels valors i els interessos. Esbrinar els estats interns propis, els recursos de què es disposa i les intuïcions permet enfortir l'autoestima i connectar amb el Jo essencial. A mesura que es pren consciència dels recursos i habilitats pròpies, es poden utilitzar per a ser menys vulnerable davant d'influències externes o factors de risc. Quan les experiències d'èxit viscudes a través dels recursos propis s'acumulen,

alimenten l'autoestima. D'aquesta manera es genera un cercle de retroalimentació interna fent que disminueixi l'estat de necessitat dels clans, i que la persona sigui capaç de defensar punts de vista poc populars i prendre decisions coherents amb la seva identitat líquida.

A través de la consciència emocional, es poden reconèixer les pròpies emocions i els seus efectes. Saber què se sent i perquè ajuda a comprendre com influeixen els sentiments en les decisions i maneres de comportar-se. La valoració adequada d'un mateix permet ser conscient de les pròpies fortaleeses i debilitats, fins i tot arribant a utilitzar el sentit de l'humor, perquè les persones siguin capaces de reflexionar i d'aprendre de l'experiència.

L'autoregulació emocional, tal com s'ha comentat anteriorment, implica el control dels estats emocionals, impulsos conflictius i recursos interns. L'autocontrol permet assolir un equilibri emocional en situacions de crisi, enfocant-los amb positivitat i claredat mental. Treballant aquesta competència es pot millorar la capacitat d'adaptació i la necessària flexibilitat per afrontar els canvis que es produeixen arrel del dinamisme social dels sistemes. Facilita el domini de les demandes de l'entorn, la prioritització i l'adaptació a les transformacions que es produeixen.

L'empatia permet tenir la capacitat de captar els sentiments i els punts de vista d'altres persones. Aquesta competència és bàsica pel respecte i el bon funcionament dels principis sistèmics i aporta el reconeixement imprescindible per entendre i connectar amb els estats de necessitat de les persones.

Les **habilitats socials** són el conjunt d'estratègies i capacitats que permetran resoldre una situació social de manera efectiva, tant per a la pròpia persona com pel context social. Els sentiments, actituds, desitjos, opinions i drets s'expressaran de manera adequada i assertiva si es desenvolupen adequadament les habilitats socials. Serà més fàcil que els diferents clans acceptin les identitats socials de les persones amb més habilitats socials.

La **motivació** guia o facilita l'assoliment dels objectius de les persones, assumint riscos i desafiaments i podent-los dirigir cap a diferents metes. En el cas que ens ocupa, la motivació s'enfoca cap a l'autorealització i cap a la consecució de projectes comuns.

Totes aquestes capacitats configuren aspectes claus a ser treballats en el Pla-MIC mitjançant les diferents estratègies contingudes en aquest Pla.

Una bon nivell d'intel·ligència emocional assenta les bases per a una convivència de qualitat

> DIMENSIÓ
METODOLÒGICA

NIVELL MESO

METODOLOGIA

L'experiència de treball aplicant diferents metodologies ha permès arribar fins el moment actual en què s'han aconseguit importants avenços socials, però on també s'ha posat de manifest la necessitat de trobar alternatives que ens condueixin a nous horitzons més inclusius. Amb aquesta voluntat explícita, el Pla-MIC proposa la simbiosi de metodologies tradicionals amb altres més innovadores i creades a propòsit d'aquest objectiu.

APRENTATGE SERVEI

És el procés de creació de manera participada, que implica una reformulació constant dels continguts i els processos de treball. Aquest tipus de metodologia combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo.

ICERT

ICERT és una nova metodologia en la qual la presa de consciència i la influència de les emocions en el benestar individual i social se situen com a eix neuràlgic de treball. Es basa en cinc fases que queden plasmades en forma d'acrònim en el seu nom: Impacte, Connexió, Emoció, Reflexió, Transformació. Neix d'una anàlisi de les diferents metodologies que s'han estat aplicant fins al moment en les polítiques socials. Es posa de manifest la necessitat que les polítiques socials adequin les seves metodologies incorporant les necessitats i les emocions de les persones destinatàries de les mateixes.

GAMIFICACIÓ

És una metodologia dinàmica i proactiva que utilitza mecàniques de joc en entorns no lúdics i permet la presa de consciència des de l'actuació i posant en joc la part emocional de les persones que hi participen.

La gamificació permet treballar les activitats de manera vi-
vencial i lúdica, amb la voluntat de transformar la mirada davant
les activitats desenvolupades i acompanyar en la relació dels
aprenentatges d'aquestes activitats amb situacions de la vida
real que hi ressonen. Es planteja una metodologia centrada en
la connexió emocional de les persones, amb l'objectiu de fer-les
participar activament en tot el procés.

METODOLOGIA QUALITATIVA

Per tal de dissenyar estratègies al màxim d'ajustades a les
necessitats de les persones, cal utilitzar eines directes i ràpides
per obtenir la informació de la pròpia ciutadania (enquestes, en-
trevistes i grups de discussió). Les dades recollides permeten de-
tectar els diferents discursos i narratives existents a la societat
i analitzar i descobrir els valors, les normes culturals, els prejudi-
cis i les actituds, així com els comportaments dels grups socials
amb els quals es treballa o sobre els quals es vol impactar.

INVESTIGACIÓ ACCIÓ I INTERVENCIÓ COMUNITÀRIA PARTICIPATIVA

La metodologia de mediació i integració sociocomunitària
que regeix tot el model. Està basada en la investigació i aprenen-
tatge col·lectiu de la realitat mitjançant la intervenció comunitària
participativa dels grups implicats per tal de promoure la reflexió
i el canvi social. És un procés que combina teoria i praxis per
fomentar la presa de consciència crítica de la població sobre la
seva realitat i l'apoderament i coresponsabilitat davant l'acció
transformadora.

Aquest tipus de metodologia ens permet analitzar i com-
prendre millor la realitat de la societat, i paral·lelament planificar
accions i mesures per a transformar-la i millorar-la. De manera
que es combinen tres mètodes principals:

1. La investigació: procés reflexiu, sistemàtic, controlat i crític
que té per finalitat estudiar la realitat social envers les identi-
tats socials.

2. L'acció: entesa com a finalitat i com a font de coneixement.
3. La participació: en tot el procés estan involucrats tant els
professionals com tota la ciutadania. De manera que la ciuta-
dania no només és considerada com a objecte d'investigació
sinó també com objecte actiu que contribueix a conèixer i a
transformar la pròpia realitat.

Aquesta metodologia permet donar espai a tots els discursos
existents.

ESTRATÈGIES D'INTERVENCIÓ

Els aprenentatges realitzats arrel dels atemptats han visibilitzat les deficiències del model de convivència actual i comporten la necessitat de reflexionar i revisar les estratègies utilitzades fins el moment per a definir les més idònies a aplicar a partir d'ara. El reconeixement de les identitats socials com un element positiu aposentarà les bases per a la construcció del mateix, sostenint-lo en la creació de valors comuns que seran aportats per tots els membres de la societat. En la seva base, hi ha la voluntat de realitzar un treball comunitari, coordinat entre diversos departaments, que impliqui activament els agents de la societat civil representants de tots els discursos. La diagnosi ha posat de manifest la necessitat d'implementar intervencions a diferents velocitats que sensibilitzin la ciutadania, sempre respectant el punt de partida de cada individu i oferint-li recursos per avançar en el procés de millora de la convivència.

Les estratègies d'intervenció comunitàries i les seves accions s'encaminen a promoure processos de transformació social a través d'accions amb múltiples dimensions (socials, educatives, residencials, culturals, econòmiques, laborals, etc.) des de processos d'autonomia i participació social i associativa.

Els principis rectors d'aquest Pla-MIC regeixen totes les actuacions comunitàries, facilitant el reconeixement de les diversitats com a aportadores de valor i riquesa. Les idees força aporten la direcció necessària a les estratègies per la consecució satisfactòria dels objectius.

El radi de treball és l'àmbit local, per aquest motiu algunes línies d'intervenció que afecten factors de context externs i globalitzats queden fora de l'àrea d'influència del Pla-MIC i han de ser altres agents els que s'ocupin d'elles. Tenint en consideració aquesta premissa, les estratègies d'intervenció es basen principalment en els factors interns i s'intenta minimitzar alguns dels externs a nivell local. Es proposa fer-ho apoderant les persones

perquè es capacitin amb els recursos necessaris que els permetin neutralitzar la influència dels factors externs quan arribin. I a la vegada, treballar la consciència de la ciutadania perquè no participi activament en la normalització d'aquests factors, com ara les disfuncions sistèmiques o la socialització de la violència.

L'objectiu és aconseguir individus amb un bon nivell d'autoconsciència i d'autogestió emocional, amb una identitat ben construïda i sòlida, que no tremolin davant discursos extremistes, i que posseeixin suficients estratègies i habilitats competencials per a rebutjar ideologies d'odi. De manera que, el treball comunitari es fa imprescindible quan es té present que cada persona desenvolupa un rol dins la societat que afecta a la resta. És important treballar a partir d'aquesta presa de consciència, per tal que el màxim nombre possible de persones sentin que tenen el seu espai, el seu valor i el seu rol en aquesta societat.

Les estratègies d'intervenció són, principalment, preventives i de sensibilització i els seus resultats es recolliran a migllarg termini. Es busca minimitzar l'impacte d'alguns dels factors anteriorment exposats o fins i tot revertir-los en la mesura del possible. Aquestes estratègies poden aplicar-se a tota la ciutadania i a qualsevol territori interessat en millorar la convivència.

L'anàlisi i avaluació sobre com una societat diversa pot viure amb respecte i reconeixement ha de ser constant, mesurant l'eficiència i l'eficàcia de les accions realitzades i aplicant correctius i millores si són necessàries. D'aquesta manera, les polítiques socials podran proposar noves mirades i metodologies de treball, més inclusives i respectuoses amb les identitats socials.

Les estratègies proposades s'engloben en 6 grans grups segons la metodologia utilitzada en cadascuna d'elles.

ESTRATÈGIA	OBJECTIU	TIPOLOGIA ACCIONS	FORMAT
Cooperatives	Detectar necessitats i construir o compartir objectius comuns	· Taules i grups de treball	· Grups de governabilitat · Taules professionals interdisciplinars
Participatives	Donar espai i veu a totes les persones	· Espais de reflexió	· Taules de ciutadania organitzada · Taules de ciutadania no organitzada
Sensibilització activa	Prendre consciència de les dinàmiques socials	· Càpsules vivencials · Dinàmiques de deconstrucció i conscienciació · Cicles transformatius	· Representacions teatrals · Dinàmiques socials · Formacions · Tallers d'apoderament
Sensibilització pasiva	Visibilitzar i difondre les deficiències del model social	· Narratives de conscienciació proconvivència	· Audiovisuals · Articles i publicacions · Jornades i conferències
Ancoratge positiu	Potenciar el sentiment de pertinença	· Mentoria social · Grups socials d'ajuda mútua	· Grups o parelles d'acompanyaments i suport
Pal·liatives	Restaurar els vincles socials malmesos	· Cercles restauratius comunitaris	· Cercles de diàleg · Cercles terapèutics

Quadre d'estratègies del Pla-MIC

Aquestes estratègies es duren a terme a través de plans d'accions anuals, en els qual es plasmaran les activitats concretes que es desenvoluparan. El pla d'acció definirà un referent per a cada acció i un calendari d'execució.

1. ESTRATÈGIES COOPERATIVES

Les estratègies cooperatives van dirigides als i les professionals de diferents àmbits. L'objectiu principal d'aquesta estratègia consisteix en el treball en xarxa per a detectar necessitats i construir objectius comuns que donin resposta a les esmentades necessitats. S'utilitzen espais de treball de detecció de necessitats i espais de treball de construcció d'accions conjuntes.

Un exemple d'aquestes estratègies es pot veure en les diferents taules i grups que s'han creat dins del marc de governabilitat del Model de convivència. En l'actualitat, moltes d'elles estan en funcionament i algunes altres s'iniciaran en un futur pròxim.

2. ESTRATÈGIES PARTICIPATIVES

Les estratègies participatives es dirigeixen principalment a la ciutadania. El seu objectiu és donar espai i veu, atorgant un rol actiu i potenciant la coresponsabilitat de tots els individus que formen part d'una comunitat. Concretament, s'articularen en forma d'espais de reflexió i debat.

3. ESTRATÈGIES DE SENSIBILITZACIÓ ACTIVA

Les estratègies de sensibilització activa van dirigides a la ciutadania i als professionals de diferents àmbits. El seu objectiu principal és la presa de consciència de les dinàmiques, tant personals com grupals, i del funcionament de la societat i les conseqüències de les seves dinàmiques.

Les persones que participen en aquestes estratègies adquireixen un rol actiu en les mateixes convertint-les en subjectes i agents a la vegada. Per això, s'han creat tres metodologies de treball que comparteixen el mateix objectiu però el nivell d'intensitat del treball és gradual en cadascuna d'elles: càpsules d'impacte per a la presa de consciència, dinàmiques de deconstrucció i conscienciació i finalment accions formatives.

3.1 Càpsules vivencials

Les càpsules vivencials es caracteritzen per la puntualitat i la brevetat, ja que són accions aïllades i curtes que utilitzen una intensitat emocional elevada per aconseguir un impacte emocional moderat, tot i promoure un baix nivell d'aprenentatge elaborat. Agafant el símil d'una planta, es tractaria de plantar una llavor en la persona o persones destinatàries de la càpsula per tal que arrelin al seu interior amb l'esperança que aquestes arrels generin noves inquietuds.

3.2 Dinàmiques de deconstrucció i conscienciació

Aquestes dinàmiques tenen una durada més llarga que la de les càpsules, concretament de 2 a 6 hores. Compten amb una intensitat emocional elevada, tot i tenir una periodicitat puntual, promouen un impacte elevat acompanyat d'un aprenentatge elaborat de nivell moderat. Seguint amb el símil anterior, a més de plantar la llavor, aquestes dinàmiques permeten regar-la amb la idea que fructifiqui en un termini més o menys prolongat.

3.3 Cicles transformatius

Aquestes accions tenen una durada de més de 6 hores, repartides en diferents sessions durant les quals es pot treballar amb les persones i acompanyar-les en el seu procés d'aprenentatge. Degut a la llarga durada d'aquest tipus d'accions es provoca un impacte elevat però amb una intensitat emocional moderada.

	Càpsules vivencials	Dinàmiques de deconstrucció i conscienciació	Cicles transformatius
Durada	Menys de 2 hores	De 2 a 6 hores	Més de 6 hores
Intensitat emocional	Elevada	Elevada	Moderada
Periodicitat de l'acció	Puntual	Puntual	Diverses sessions
Aprenentatge elaborat	Baix	Moderat	Elevat
Impacte emocional	Moderat	Elevat	Elevat

Taula Estratègies de sensibilització activa

4. ESTRATÈGIES DE SENSIBILITZACIÓ PASSIVA

Les estratègies de sensibilització passiva van dirigides a tota la ciutadania i tenen l'objectiu de visibilitzar i donar a conèixer les deficiències del model social actual i proposar alternatives. Dins d'aquestes estratègies trobarem les narratives de conscienciació proconvivència.

4.1 Narratives de conscienciació proconvivència

Aquest tipus de narratives són instruments i recursos que es difonen a través de diferents formats (videogràfic i audiovisual, articles i publicacions escrites, exposicions orals, jornades i conferències...) amb l'objectiu de compartir una narrativa alternativa que contraresti aquells discursos que interfereixen en la bona convivència i en la inclusió de les diversitats de les identitats socials.

Un exemple de contra narrativa a través de vídeos és El País Blau que es va generar just després dels atemptats del 17A.: <https://www.youtube.com/watch?v=CghbvPIZbBw>

5. ESTRATÈGIES D'ANCORATGE POSITIU

Les estratègies d'ancoratge positiu van dirigides a potenciar el sentiment de pertinença de les persones a la societat on viuen i en l'entorn on es relacionen. El seu objectiu principal és l'acompanyament emocional i la corresponsabilització de l'individu com a agent actiu en el seu propi desenvolupament.

5.1 Mentoria social

La realització de mentories socials potencia i apodera persones del propi col·lectiu, convertint-les en referents positius que ajudin les persones mentorades en situació de desavantatge en el seu procés de construcció identitària o bé en el seu desenvolupament personal.

El fet que la persona mentora tingui més experiència i/o major coneixement que la persona mentorada i que hagi viscut un procés similar, visibilitza a la persona mentorada la viabilitat d'un desenllaç positiu del seu propi procés. El mentor/a ajuda i facilita el desenvolupament personal i el tipus de mentoria es pot encaminar cap al suport emocional, cap a la capacització en habilitats i coneixements o proporcionant una xarxa de suport social.

La mentoria social s'adreça principalment a joves en procés de construcció identitària que necessitin un referent amb qui emmirallar-se i vincular-se i que li permetin un ancoratge positiu. També es destina a aquelles persones adultes que es trobin en processos d'acollida (a un municipi, a un organisme o servei).

5.2 Grups socials d'ajuda mútua

Els grups socials d'ajuda mútua es basen en els mateixos principis de la mentoria. Un grup de persones autogestionat que han viscut experiències similars es troben regularment per compartir coneixement i suport per afrontar el seu dia a dia.

L'objectiu del grup és augmentar la qualitat de vida i impulsar una ciutadania més madura. Alhora, dota d'eines i recursos a les persones per tal d'augmentar la seva autonomia i millorar la seva autoestima. Tota persona té capacitat per ajudar els altres i a la vegada ajudar-se a sí mateixa.

El grup proporciona acompanyament emocional i promou uns valors a través dels quals els membres poden afermar la seva identitat i alhora retorna a l'individu l'assumpció de la pròpia responsabilitat.

6. ESTRATÈGIES PAL·LIATIVES

Les estratègies pal·liatives són tècniques d'intervenció a curt-mig termini que tenen l'objectiu d'acollir i acompanyar aquelles persones amb vincles emocionals malmesos o fracturats, mitjançant actuacions destinades a reconstruir-los. L'impacte provocat pels atemptats fa necessari l'aplicació de les mateixes.

6.1 Cercles restauratius comunitaris

Els cercles restauratius ens permeten millorar les relacions interpersonals, recompondre les relacions entre persones dins la comunitat, gestionar conflictes de forma comprensiva i dialogada, crear un clima favorable per a la convivència així com reforçar un conjunt de valors prosocials.

Alguns dels cercles tenen un objectiu preventiu (cercles de diàleg) per a conèixer-se millor, expressar sentiments qui ho desitgi i també busquen evitar futurs conflictes. Altres tipus de cercles són terapèutics, i s'encaminen a legitimar el dolor que senten les persones afectades.

> DIMENSIÓ RELACIONAL

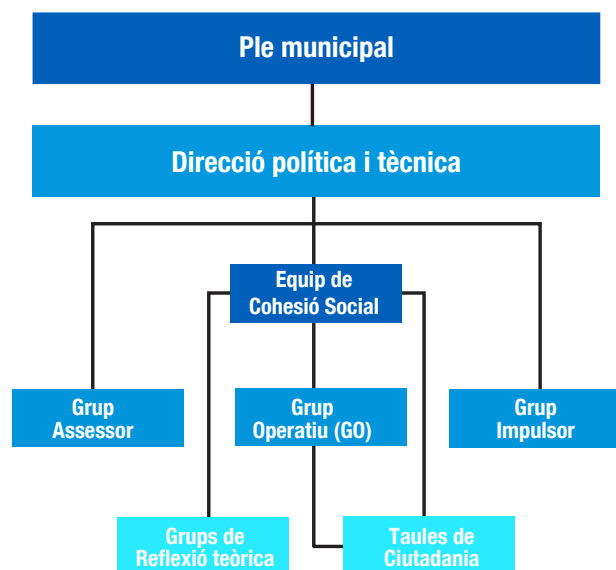
NIVELL MICRO

UN TERRITORI, UNA COMUNITAT

El Pla Marc d'intervenció comunitària es promou i desenvolupa per agents institucionals en el seu procés d'impuls, a partir del qual es generen espais d'implicació del teixit associatiu i ciutadà motivadors i compromesos amb la transformació social. La governabilitat del Pla MIC és multidimensional i multitemàtica ja que la convivència s'ha de treballar des de qualsevol àmbit i servei.

Existeix un compromís de perdurabilitat per part de diferents departaments, serveis, institucions, associacions, entitats i societat civil que va més enllà de la legislatura a la qual es va iniciar. El Pla-MIC s'ha dut a terme gràcies a la col·laboració i implicació, entre d'altres, de:

Agència Ripollès Desenvolupament
Ajuntament de Barcelona
Ajuntament de Ripoll
Associació Annour
Associació Joves Catalans Musulmans
Ciutadania ripollesa
Consell Comarcal del Ripollès
Consorti de Benestar Social del Ripollès
Departament d'Afers Religiosos
Departament d'Ensenyament
Departament de Governació
Departament de Justícia
Departament de Salut
Departament General d'Acció Cívica i Comunitària
Fundació MAP
Mossos d'Esquadra
OPEV-SAFI
Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania
Secretaria de Joventut
Universitat Autònoma de Barcelona

ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Ple municipal	Acord i mandat del projecte i les actuacions que se'n desprenen	Tots i totes els membres del Ple municipal

ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Direcció política i tècnica	Coordinació i establiment de les línies estratègiques	Regidor/a responsable del Model de Convivència Directora del Consorci de Benestar Social del Ripollès

ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Equip de Cohesió Social	Elaboració del Pla Marc d'Intervenció Comunitària Elaboració de propostes de treball Coordinació de les actuacions Oficina tècnica del grup impulsor Lideratge i oficina tècnica del grup operatiu Lideratge i oficina tècnica de les taules de ciutadania	Tècnica d'inclusió social Tècnica de ciutadania i immigració Educadora social comunitària

ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Grup Assessor	Disposició de recursos necessaris pel desenvolupament del Model de Convivència Assessorament i suport necessaris al projecte	Alcalde/essa de Ripoll Regidor/a responsable del Model de Convivència Representants Departament Treball, Afers socials i famílies (Direcció General Acció Cívica Comunitària i secretaria d'Igualtat, migracions i ciutadania) Representant Dpt. Governació Representant Dpt. Justícia (Direcció Generals Afers religiosos) Representant Dpt. Educació Representant Consell Comarcal Representant Consorci Benestar Social

ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Grup Operatiu (GO)	Anàlisi i detecció de necessitats en relació a la convivència Elaboració de propostes de treball Pla d'actuacions anual Coordinació de les actuacions promogudes pel GO Lideratge i dinamització de les taules de ciutadania	Tècniques de Cohesió Social CBSR Assessor LIC Educació Tècnica Joventut Aj. Ripoll Tècnica Joventut C.Comarcal Tècnica participació convivència i desenvolupament comunitari Aj. Ripoll Tècnica del Punt Òmnia La Devesa del Pla
ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Grup de reflexió teòrica	Intercanvi de coneixement i reflexió sobre aspectes especialitzats relacionats amb l'àmbit de la convivència	Professionals experts de diferents àmbits (segons temàtica a reflexionar) Tècniques de Cohesió Social

ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Grup Impulsor	Lideratge del “pensar diferent per actuar diferent” que impregni tots els serveis en la majoria d'accions que sigui possible	Regidor/a responsable de convivència Direcció del Consorci Benestar Social del Ripollès (CBSR) Tècnica Servei d'Acció Comunitària i Inclusió Social Tècnic Secretaria d'Igualtat, migracions i ciutadania Tècnic Afers religiosos Inspecció Dpt. Educació Direccions ABS i Hospital Cap d'Àrea de Serveis a les Persones Ajuntament Mossos d'Esquadra Polícia Local Dir. Agència Ripollès Desenvolupament Dir. Projecte Leader i Odisseu Dir. Fundació MAP Dir. Museu Etnogràfic Tècnic Medi Obert Justícia Juvenil Tècnica de Participació, convivència i desenvolupament comunitari Aj. Tècnica Cohesió Social (CBSR)
ÒRGAN	FUNCIÓ	COMPOSICIÓ
Taules de participació	Debat i diàleg sobre la convivència Construcció de valors comuns	Membre/s del Grup Operatiu Ciutadania, els/les polítics i els/les professionals

*S'articularan de diferents maneres i amb diferents membres, tenint en compte l'objectiu i la metodologia de cadascuna de les fases del projecte (fase diagnòstica, propositiva, d'implementació del model, avaluació...)

➤ ANNEXOS

MARC TEÒRIC D'INFLUÈNCIA

Les diferents teories i conceptes que han nodrit aquest Pla-MIC envers les diversitats són els que segueixen a continuació.

Autor	Concepte / Teoria
Atxotegui, J.	Dols migratoris i Síndrome d'Ulises
Bauman, Z.	Modernitat líquida
Bertalanffy, L.	Teoria General del Sistema
Covey, S.	Autoconeixement
Crenshaw, K.	Interseccionalitat
Ferret, J.	Anacronies familiars
Freire, P.	Conscientització
Gabarró, D. i López, J.	Cosmovisions socials
Goleman, D.	Intel·ligència emocional
González, C.	Clans i dualitat
Hellinger, B i Weber, G.	Teoria de les constel·lacions
Lacan, J.	Teoria del Mirall Social
Loden, M. i Holloway	Sostre de vidre
Martos, A.	No-dualitat
Maslow, A.	Piràmide de necessitats humanes
Moreras, J.	Rel·lotge aturat
Ogbu, J.	Minories involuntàries
Pàmies, J.	Trajectòries d'èxit acadèmic
Tajfel, H.	Identitat social

GLOSSARI

Recull de termes rellevants que apareixen al llarg del document. Alguns són conceptes propis i d'altres són relativament poc coneguts i per aquest motiu es considera important recollir el seu significat en forma de glossari.

Clans

Són unitats socials superiors a l'individu que conformen diferents grups socials, familiars i professionals que existeixen en l'entorn de cada persona. Els seus integrants comparteixen un conjunt de característiques i creences que els converteixen en fidels al propi clan. Exemples de diferents clans podrien ser el familiar, el cultural, l'ideològic, etc.

Cosmovisions

Marc interpretatiu i referencial des del qual l'individu interpreta l'àmbit social i actua segons aquesta visió. Experiències, creences, vivències i valors que repercuten i condicionen la manera en què una persona veu la realitat i actua en funció d'ella.

Disfuncions sistèmiques

Funcionament d'un sistema o d'un subsistema social que disminueix la seva adaptació o el seu acoblament i provoca tensions estructurals en la línia del canvi social.

ICERT

És una nova metodologia en la

qual la presa de consciència i la influència de les emocions en el benestar individual i social se situen com a eix neuràlgic de treball. Es basa en cinc fases que queden plasmades en forma d'acrònim en el seu nom: Impacte, Connexió, Emoció, Reflexió, Transformació.

Identitat líquida

és la construcció de trets identitaris creats a partir del jo essencial de cada individu, que supera les categoritzacions socials preestablertes pels clans. Es fonamenta en la llibertat de l'individu per expressar la identitat social que consideri oportuna en cada context. És la projecció de la voluntat i del jo essencial de cada persona sense estar condicionada per les pressions socials, les categories estancs ni els prejudicis. Permet una flexibilitat àmplia en les diferents expressions identitàries.

Identitats socials

Fa referència a les categories biològiques, socials i culturals existents, fent un èmfasi especial en les diversitats, és a dir, en totes

aquelles persones que tenen un tret diferencial, normalment minoritari, en el seu context social de convivència. Existeixen diferents tipus de diversitats socials minoritzades que poden variar segons el context. Les principals són: la diversitat funcional, que es refereix a persones que tenen capacitats cognitives i/o motores diferents a la majoria; la diversitat cultural i religiosa, que es dona quan en un territori hi viuen persones que tenen creences, trets culturals o identitaris diferents als de la majoria de persones que conviuen en aquell territori; i la diversitat d'orientació sexual o de gènere, que afecta aquelles persones que presenten una orientació o expressió sexual minoritària.

Ideologies d'odi

Són ideologies que tenen com a objecte promoure i alimentar un dogma, carregat de connotacions discriminatòries i que atempta contra la identitat i la dignitat d'un grup d'individus.

Jo essencial

És la part sòlida de la identitat pròpia de cada individu. És intransferible, no manipulable i única. Tots els éssers humans neixen amb aquest jo essencial, que és preexistent a les identitats socials. Quan una persona neix, tot i no haver mantingut relacions socials, ja disposa d'una essència

personal i d'una consciència que li permeten existir com a ésser únic i diferent de la resta.

Paradigma de la consciència

Nova teoria que serveix de model a seguir, en la qual l'individu és el centre i cocrea allò que observa a través de l'autoconeixement i l'autoconsciència. Traspasa la dualitat pròpia del paradigma social actual propiciant una visió més holística de la interpretació del món.

Paradigma de la dualitat

Conjunt de teories que emmarquen la realitat social i prenen com a base la interpretació del món a través de pols oposats.

Principi de pertinença i reconeixement

És un dels principis de la Teoria del Sistema que es basa en el reconeixement de les persones, sense judici ni exclusió de cap membre del sistema social. Això significa que tothom ha d'estar reconegut, ha de tenir el seu espai a la societat i ha de posseir el mateix reconeixement que els seus congèneres. Totes les persones han de ser acceptades i reconegudes per igual, independentment del seu origen, orientació sexual, capacitat...

Principi d'equilibri

És un dels principis de la Teoria del Sistema que es basa en

la necessitat d'equilibri entre el que les persones donen i allò que reben del sistema social.

Principi de jerarquia i antiguitat

És un dels principis de la Teoria del Sistema que es basa en l'existència d'un ordre natural dels sistemes que marca una jerarquia dels individus, condicionada per l'edat, l'antiguitat i el nivell de coneixement. Aquesta jerarquia ha de ser respectada i tinguda en consideració per un bon funcionament del sistema

Relotge aturat

És una síndrome vinculada a les persones que realitzen processos migratoris. Comporta l'ancoratge al sistema social, cultural i religiós del país d'origen en el moment en què d'inici del procés migratori. Aquest ancoratge els impedeix percebre i interioritzar l'evolució que es va produint al seu país d'origen al llarg del temps. Que-

den atrapats en un funcionament social que ja no existeix perquè ha evolucionat, encara que ells no hagin viscut aquesta evolució.

Socialització de la violència

És la construcció de la violència com un dels eixos de resolució de conflictes arrel de la normalització de la mateixa, per un contacte continu, a través dels diferents medis socialitzadors que existeixen en la nostra societat actual.

Sostre de vidre

Barrera invisible que representa les limitacions amb què es troben les persones amb identitats socials minoritzades.

Trànsit identitari

Acció de passar d'una construcció identitària a una altra o de mantenir-se en la indefinició que suposa el propi trànsit, quan l'individu decideixi, lliurement i sense la coacció de cap clan.

> BIBLIOGRAFIA

- ALBA, RICHARD & NEE, VICTOR, Remaking the American Mainstream: assimilation and contemporary Immigration, Harvard University Press, (2005)
- ARKOUN MOHAMMED, "Islam, Europe, the West: Meanings-at-Stake and the Will-to- Power" en Defining Islam: A Reader, (252-268), London and New York: Routledge (2014)
- ASCH, SOLOMON E., "Effects of Group Pressure on the Modification and Distortion of Judgments" en Guetzkow, H., Ed., Groups, Leadership and Men, Pittsburgh, PA, Carnegie Press, 177-190. (1951)
- ATXOTEGUI, JOSEBA. Los duelos de la migración: una perspectiva psicopatológica y psicosocial. (2000).
- ATXOTEGUI, JOSEBA. Estrés límite y salud mental: El síndrome del inmigrante con estrés crónico y múltiple (Síndrome de Ulises). Revista Norte de salud mental de la Sociedad Española de Neuropsiquiatría 2005 Volumen V, Nº 21. (39-53)
- BANDURA ALBERT. Teoría del aprendizaje social, Ed. Espasa-Calpe, (1984)
- BAUMAN ZYGMUNT, Modernidad líquida, Fondo de Cultura Económica, (2003)
- BERTALANFFY, LUDWIG, Teoría General de Sistemas, Universidad Nacional Autónoma de México, (1999)
- CARPIO BRIZ DAVID I., Los atentados yihadistas de Barcelona y Cambrils Análisis empírico y evaluación axiológica desde las ciencias de la seguridad, Universidad de Barcelona, (2018)
- COVEY, STEPHEN. Los 7 hábitos de la gente altamente efectiva. Ed. Booket (2015)
- CRENSHAW KIMBERLÉ, On Intersectionality: Essentials Writings, Perseus Distribution Services, (2012)
- FEELSON, RICHARD J. Shame, Anger, and Aggression. State University of New York at Albany (1993)
- FERNANDO REINARES Y CAROLA GARCÍA-CALVO Un análisis de los atentados terroristas en Barcelona y Cambrils, Real Instituto El Cano (2018)
- FREIRE, PAULO. Pedagogía del oprimido. Ed. Herder. (1970)

GABARRÓ, DANIEL. i LÓPEZ, JAUME. Les cosmovisions socials. La peça que faltava. Ed. Boira (2019).

GOLEMAN, DANIEL, Intel·ligència Emocional, Ed. Kairós. (2011)

HACKING IAN, Historical Ontology, Harvard University Press 2002

GONZÁLEZ, CARLOS. Encuentros con tu pròpia sabiduría. Ed. Desclée. (2019)

HELLINGER BERT, Felicidad que permanece: Lo esencial de las Constelaciones Familia- res, Ed. Rigden. (2007)

HOLLOWAY, M.D «A lab of her own». Scientific American. Vol. 269 (nº 5): 68-74. (1993).

MARTOS, AMADOR. La educación cuántica. Un nuevo paradigma de conocimiento. Ed. Amazon (2015)

MASLOW, ABRAHAM. El hombre autorrealizado. Ed. Kairos (2005)

LACAN, JACQUES. “El estadio del espejo como formador de la función del yo (je) tal como se nos revela en la experiencia psicoanalítica” en Ideología: un mapa de la cuestión. Slavoj Zizek (Comp). (2003), págs. 107-114

OGBU JOHN, Voluntary and Involuntary Minorities: A Cultural-Ecological Theory of School Performance with Some Implications for Education, University of California, Berkeley, (1998)

PÀMIES JORDI, Trajectòries d'èxit i continuïtat acadèmica entre joves marroquins a Cata- lunya, (191-207) Universitat de Barcelona. (2013)

RAMÍREZ HIMELDA, M. “La socialización en la violencia: una acentuada tendencia en la familia y en la escuela” en Género, Clase y Raza en América Latina. (165-175) (1997)

ROY OLIVIER, Who are the new jihadis?, The Guardian. (2017)

SOMER, BART. “La convivencia: una estrategia de esperanza frente al EI” en Libro blanco y negro del terrorismo en Europa, ALDE 2017, 24-27 (2017)

SUÁREZ OROZCO MARCELO, Stories of Identity: Religion, migration and belonging in a chan- ging world, Facing History and Ourselves, 2008

TAJFEL HENRI Human Groups And Social Categories, Studies in Social Psychology, Cambridge: Cambridge University Press. (1981)

TURNER, JOHN “Toward A Cognitive Redefinition Of The Social Group”, en Social Identity and Intergroup Relations, Ed. Henri Taefel (Cambridge: Cambridge University Press, 1982) 18-21

WEBER GUNTARD, Constelaciones organizacionales, Fundamentos y situaciones especiales, Del Organizationaufstellungen (2000)

Quino

